

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ז (תשפ"ג)

אוצר פנימי גאוני הדורות והחסידות

◆ יעקב ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

השפעות מכל העולמות
בברכת המזון
מילתא חדת'א

והסיר ה' מנך כל חולי
נצרך אריה חסיד לפרשת השבוע
ספור והלום

זמני תשובה
מומשמשין ובאים
אוצר פנימי החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזריטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

אוצר פניני החסידות

רְזָא דְשַׁבָּת | 'עקב' רמז לסוף השנה - התקרבות זמני התשובה א
עֲטָרַת יְשׁוּעָה | רמז לזמנים הנוראים הממשמשים ובאים א
פְּתוּחֵי חוֹתָם | רמז להקפדה על נטילת ידים כראוי שעל ידי כן לא יגרם לו להיות עני א
דְּבַר חַיִּים | ברפת המזון בסעודת הלילה מחזיקה את האדם בעבודת הבוֹרָא | מעשה בהרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א א
תַּפְאֲרַת הַיְהוּדִי | היהודי הקדוש זיע"א היה מקפיד מאד על סעודת הלילה ב **תּוֹסֵפוֹת חַיִּים** | הקשר בין סיום פרשת ואתחנן לתחלת פרשת עקב ב
נְתִיבוֹת שְׁלוֹם | המקדש עצמו במתן לו מביא שמחה למעלה ומעורר אהבת השם יתברך אליו | 'עקב' ראשי תבות ק'ד'ש ע'צמך ב'מתן ב
תַּפְאֲרַת עֲזִיזָאֵל | אם בית המקדש אינו נבנה על אף רבוי למוד התורה - יש לבדק האם הלמוד הוא לשם שמים ג
לְקוּטֵי תוֹרָה | באור הנפש 'על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה' על פי פנימיות | טעם הקדמת ברפת הזן לברפת הארץ ג
לְקוּטֵי שִׁיחוֹת | ביאור 'נחש שרף ועקרב' בדרך מוסר ועבודה ג
בְּרִכוֹת לַעֲד | 'זכור אל תשפח' - זכירה באופן שאינה מביאה שכתה ד
מַחְשׁוֹף הַלְבָן | התמיהה בלשון הפסוק ד
דָּגְל מַחְנֵה יְהוּדָה | כאשר מוסר אטימות הלב שוב לא תהינה קושיות ד
מֵאוֹר עֵינַיִם | הפעות של אותן שאין נותנין צדקה כראוי מסריח ממש כדבר שלא נמלח ד
וַיְחִי יוֹסֵף | עבודת התפלה במסירות נפש ה
אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל | עקר התפלה תהיה עבור צער השכינה ה
תַּפְאֲרַת שְׁלֹמֹה | יתפלל בעקר עבור קדוש שמו יתברך ומתוהו כף בקש גם על צרכי עצמו ה
שַׁפְּת אֲמַת לְקוּטֵיִם | ענין התפלה להראות שהכל מאתו יתברך | הטעם שעובדי ה' המבקרים התפללו ביחידות ה
אֵהָב חֶסֶד | מעלת התפלה בצבור ומדרגת הצדיקים שהתפללו ביחידות ה
תּוֹלְדוֹת אֶהְרֹן | על ידי תפלה באחדות ודבקות מתלהטים כל הצבור באש ההתלהבות ה
תוֹרָה אוֹר | כל סדר התפלה הוא כדי לעורר רחמים על ניצוץ נשמתו המרחק מהאלקות ה
נַעַם מְגִדִים | אלו לא היה האדם מתעסק בדברים אחרים קדם התפלה בודאי

היה יכול לקדש מחשבתו בעת התפלה ו
מֵאוֹר וְשֵׁמֶשׁ | העצה לכוון בתפלה - על ידי רבוי למוד התורה קדם התפלה ו **דָּגְל מַחְנֵה אֶפְרַיִם** | החכם מבין שתחת המחשבות זרות בתפלה מנח אוֹר גדול ו
שַׁפְּת אֲמַת | כפי עבודת האדם והשתוקקותו בכל מעשיו במשך היום כף יכול לפתח פיו בתפלה ו
תַּפְאֲרַת שְׁלֹמֹה | אל יפל לבו אם הכין עצמו ולא הצליח להתפלל ו
זֶרַע קֹדֶשׁ | גם מי שאינו מצליח להתפלל אף משתוקק לכף מעלה נחת רוח לפניו יתברך ו
תוֹרָה אוֹר | בעלי עסקים יכולים להתפלל יותר מהיושבי אהלים פי יתרון האור הוא מתוהו החשך ונזקא ו
דְּבַרֵי יִשְׂרָאֵל | על בעלי עסקים להסיר מלבם מחשבות וטרדות עולם הזה על כל פנים בעת התפלה ו
בְּאֵר מִשָּׁה | אין להתאחר מלהתפלל בתואנה שעדין אינו מוכן ו
מִי הַשְׁלוּחַ | היהודי הקדוש זיע"א דודו ראה שרצונו הבורא יתברך באחור זמן התפלה ו
קֹדֶשׁ לֵוִי | אחר התפלה יתעורר לא לדבר דברים בטלים ו
כַּף הַכֶּהֵן | חיובו של בעל תשובה בעשיית גדרים וסגים יותר מהצדיק הנמור ז **דְּרָף חַיִּים שְׂאֲרִית יְהוּדָה** | בכח הענוה אפשר לקדם כל התר"ג מצות ז
קִרְוֹ לְדוֹד | מעלת ההולך בדרך התורה בזמן שהמוון העם מקלים במצות ז
פְּנֵי מַבִּין | מניעת אכילה מרובה בזמן ז
הַרִי בְשָׁמַיִם | השגת יראת שמים על ידי אמירת מאה ברכות בכונה ז
בְּנֵי יִשְׂחָק | בזכות יראת שמים נוטל שכר על כל המצות ח
דַּעַת זְקֵנִים מַבְעֵלֵי הַתּוֹסֵפוֹת ח
שְׂאֲרִית יַעֲקֹב | עשיית גדרים וסגים שלא יפשל במצותיה של התורה ח
זֶרַע שְׁמִישׁוֹן | הזהירות והפחד שמא יפשל בשוגג ח
אַבְקַת רוֹכֵל | עשיית מצות בשמחה ולא בעצבות ח
חֲתָם סוֹפֵר | הסתופפות בצל החכמים ח
כְּתָב סוֹפֵר | כל תהליכותיו של האדם יהיו לשם שמים ט
מִנְחַת שַׁבָּת | שמירה מהליכה גסה בשבת ויום טוב ט
מַעֲשֵׂי צַדִּיקִים ט
סַפִּיר וַיהוָה | הארה חסידית מן הפרשה יב
זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד יד

מהדורת ביאור
אור בהירות הנ"ך
בהישג ידך!

25 כרכים נדירים ניפיים

נ"ך מקראות גדולות

אור הגאולה לישרי לב

ובחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

נושאים בפרשת עקב

זמני תשובה ממשמשיני ובאים

רזא דשבת

רבי אליעזר זאב מקרעטשניף זיע"א
'עקב' רמז לסוף השנה - התקרבות זמני
התשובה

או אמר והיה עקב השמעון וגו' (ו יב).
שירמזו על סוף ועקב השנה, הוא
ימי התשובה והסליחות וזמן רפואת הנפש
מתחלואיה, ואשרי למי שעושה תשובה
ושב ורפא לו ולא יכשל שוב חס ושלום
בכל השנים הבאים.

רמיון רפואת הנפש מהנוסעים למקומות
מרגוע לרפואת הגוף

ובעונותינו הרבים בני העליה מועטין,
וכדברי הרמב"ם (שמונה פרקים)
שהמשיל תחלואי הנפש למחלת הגוף,
וכידוע שלמחלות הגוף ישנם מקומות
מרגוע ורפואה, ובעלי הדעת יחשבו בנסעם,
שכאשר יחזרו משם ויתרפאו, מאד מאד
ישמרו את עצמם מפל המזיק לכריאתם.

אבל הפשוטי עם לא ישגיחו על עצמם
כל כך, ורק בכח הרפואות יחיו
עד לשנה הבאה. וכדגמתן פן הוא גם
במחלת הנפש שנתרפאו בימי אלול ותשרי.

באור הפסוק על פי הנ"ל ולמוד זכות

ומלמדת התורה הקדושה זכות עליהם,
והיה, הוא הצרוף של חדש
תשרי. עקב, פרושו זמני, גם עקב, יתפרש
לשון סוף, שאם רק בחדש תשרי או בסוף
השנה תשמעו את המשפטים האלה ושמרתם
ועשיתם אותם, גם כן יהיה לזכות ולמליץ
ישר לפני יתברך שמו, ושמו ה' אלקיך לך
את הכרית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך
וגו'.

עטרת ישועה

רבי יהושע מדזיקוב זיע"א

רמז לימים הנוראים הממששים ובאים

בפסוק שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך
לא בצקה זה ארבעים שנה (ח ט),
נרמז בקרא אשר ימי הרצון הבאים לקראתנו
המה נ"ב, כמספר ז"ה עם ארבעים, כי
מ"ם יום המה מן ראש חדש אלול עד
יום הכפורים, ומיום הכפורים עד יום

ראשון דסכות ועד בכלל המה ה' ימים,
ומיום ב' דסכות עד שמיני עצרת הוא ז'
ימים, ונעשה צרוף ז"ה עם ארבעים.

יש להתפלל שתהיה לנו מנוחה וישוב
הדעת בימים הנוראים

ונכון להתפלל להשם יתברך ששעל כל
פנים בימים הללו שנהיה במנוחה
שלא נצטרך להיות נע ונד ממקום למקום
לבקש טרף ומחית בית, והבגדים לא יכלו
ויקלקלו שלא יבלבל אותנו ונוכל לשוב
לד' באמת ובלב שלם.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא
בצקה - להיות נודד ממקום למקום
עבור הפרנסה שנרמז בתב' רגלך' פנודע,
זה ארבעים שנה מרמז על ימי הרצון הפא
עלינו לטובה פנ"ל.

וידעת עם לכבד כאשר כו' - הינו שנוכל
להתישב ולדעת לשוב לה', ואז
תתודע כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך
מיסריו, פי מאתו לא תצא הרעות חס
ושלום ורק רוצה להוכיח שיראו מלפניו,
ובאמת הוא מלא טובות ולא יחפץ במות
המת פי אם בשוכו מדרכו וחקיה:

ארחות סעודה

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחציקא זיע"א

רמז להקפדה על נטילת ידים כראוי שעל
ידי כן לא יגרם לו להיות עני

כונת הפסוק, ארץ אשר לא במסכנת (ח
ט), 'ארץ' עכשו רומז על הגוף
הנקרא 'ארץ', ודהינו, מזוהרת התורה שיקדש
האדם את גופו ויבון בשעת אכילה. תחלה
יעשה נטילת ידים כראוי, פי כל הנוטל
ידיו ברבוי מים מבטח לו שלא יחסרו
מזונותיו, רק יהיו ברוח, ואם בהפך גורם
לו עניות, וזה רמזו בראשי תבות ע'ל
נטילת ידים, 'עני'.

וזהו שאמר ארץ אשר לא במסכנת תאכל
בה לחם, דהינו, הנהר ושמו גופך
שלא תגרם לעצמך עניות ויחסר לחמך,
וזה גורם חסרון נטילת ידים, וזה משמעות
'אשר לא במסכנת', דהינו הנהר שלא תגרם
לעצמך מסכנות שהיא עניות ויחסר לחמך.
והנה מסכנת חסר וא"ו גימטריא בנטילת
הידיים, לרמז דהמסכנות שהיא
העניות תלויה בנטילת ידים. עוד, במסכנות
מלא עם שני כוללים גימטריא 'עשיר',

לרמז דהעשר והעני תלוי בנטילת ידים, אם
הותר מותרין לו, ואם פחת פוחתין לו:

דבר חיים

רבי חיים מרדכי מנדבורנא זיע"א

ברכת המזון בסעודת הלילה מחזיקה את
האדם בעבודת הבורא | מעשה בהרה"ק
רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (ח ט).
נראה לומר בעזרת השם יתברך
על פי מעשה שהיה אצל הרב הקדוש רבי
אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א, אשר רב
חשוב מאנשי שלומו התנצל לפניו פי
מרגיש ירידה גדולה בעבודתו ואינו מוצא
הסבה לדבר.

ושקע הרב הקדוש במחשבותיו ושקל
הדבר בדעתו, עד שבקש מהרב
שיפרט לפניו את סדר יומו, וכאשר סים
הרב לסדר הדברים שאלו הרב הקדוש אם
אינו נוטל ידיו לסעודת הערב, והשיב
שלא, רק טועם מידי בלא פת.

ואמר לו הרב הקדוש, אכן נודע הדבר
פי זהו הגורם לאותה הירידה,
מחמת פי הלילה אינו זמן להרבה מן
המצות, כמו דאיכא למאן דאמר (עירובין
צ"ג) אשר לילה לאו זמן תפלין, וכסות
לילה פטור מציצית (שבת כ"ג), ותפלת ערבית
רשות (ברכות ד'), וגם הלמוד איכא למאן
דאמר אשר לא איברי ליליא אלא לשינתא
(עירובין ס"ה), ולכן חיות הרוחנית של האדם
בלילה היא מועטת.

אמנם כאשר נוטל ידיו לפת לחם בסעודת
הערב, אז זכי לנפשיה בברפת
המזון דאורייתא, והיא הנותנת לו כח וחיית
רוחני גם בלילה. ולכן יקבל על עצמו
לאכל סעודת הערב בפת ולברך ברכת
המזון דאורייתא ועל ידי זה ושב ורפא
לו.

באור דברי הנמרא במסכת ברכות על
דרך הנ"ל

וכזה אמרתי לכאר מאמר הגמרא (ברכות
ד') אדם בא מן השדה בערב נכנס
לבית הפנסת אם רגיל לקרות קורא ואם
רגיל לשנות שונה וקורא קריאת שמע
ומתפלל ואוכל פתו ומברך, וכל העובר
על דברי תכמים חייב מיתה.

והנה בפשוטות הא דקתני חייב מיתה'
קאי על קריאת שמע ותפלת ערבית,
אמנם לדברי הרב הקדוש הנ"ל אתי שפיר
על כל מה דכתוב ומפרש לעיל וגם על

היהודי הקדוש זיע"א היה מקפיד מאד על סעודת הלילה

היהודי הקדוש היה נזהר מאד בסעודות הלילה, ואמר שגורמו במאמר חז"ל במסכת ברכות (ד) 'אדם בא מן השדה, אם רגיל לקרות קורא וכו', וקורא קריאת שמע ומתפלל, ואוכל פתו ומברך, וכל העובר על דברי חכמים וכו' חייב מיתה'. ואמר היהודי הקדוש, שזה הוא סדר חז"ל, וכל העובר על דברי חכמים קאי גם על אוכל פתו (אות קלה):

נעשית נפשו של איש יהודי שבעה מן האכילה, כאשר וברכת את ה' אלקיך, כי על ידי ברכת המזון דאורייתא זוכה להשביע את נפשו בחיות רוחני והיא הנותנת לו פח לעשות חיל ולעלות במעלות התורה ועבודת הבורא:

תפארת היהודי

רבי יעקב יצחק מפרשיסחא זיע"א

אוכל פתו ומברך, כי מי שאינו אוכל פת בסעודת הערב כדי שיוכל לברך ברכת המזון עלול לפל ממדרגתו חס ושלום, ובהנהגתו הקדוש (ח"ג קלה) אמרו כל מאן דנחית מדרגא קדמא דהנה ביה, קארי ביה מיתה, ולכן אמרו בו חייב מיתה, והבן.

כאור הפסוק 'ואכלת ושבעת וברכת' על דרך הנ"ל

ובזה יש לפרש מאמר הפתוב ואכלת ושבעת וברכת, רצונו לומר איתתי

פרשת עקב

תוספות חיים

רבי חיים יוסף מפיסטין זיע"א

הקשר בין סיום פרשת ואתחנן לתחלת פרשת עקב

והנה שמעתי מפיו הקדוש של הצדיק הקדוש מוה' אהרן מגיד משרים דקהלה קדושה וזוטאמר וצוקלה"ה: סיום פרשת ואתחנן הוא 'היום לעשותם', ופרשה זו מתחלת והיה עקב תשמעון.

על כל אדם החיוב לקיים כל המצות ואם לא עליו להתגלגל שוב

יבן זה על פי הפסוק 'תורת ה' תמימה משיבת נפש' (תהלים יט ח), רצה לומר שכל אדם חל עליו החיוב לקיים כל מצות התורה בתמימות, ואם לא חס ושלום היא מכרח לבוא בגלגול, וזהו 'משיבת נפש' עד שיקיים 'תורת ה' תמימה'.

על ידי אחרות נחשבות לו מצות כלל ישראל כאלו קימם בעצמו

רק כשאיש הישראלי הוא בשלום עם כל אדם, וכלל ישראל הוא קומה שלמה בכלל, וכאשר זה מקיים מצוה זו וזה מקיים מצוה אחרת, נחשב לכל אחד כאלו הוא קיים כל התורה כלה, מתמת שפולית הקומה קימו כל התורה.

כאור 'מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה'

ולכן אמרו חז"ל (מכילתא בא ט) מצוה שבאה לידך אל תחמיצנה, כי פן נחסר כללות הקומה של כללות ישראל מצוה זו, ונמצא על ידו היא מהרס מעמד ומצב של כל הקומה, וכאשר ישלים מצוה זו אז יהיה נשלם כל הקומה, ויהיה השלמת הקומה נקראת על שמו, כי אין המצוה נקראת כי אם על מי שגומרה (סוטה יג).

הקשר בין 'היום לעשותם' ל'והיה עקב תשמעון' על פי הנ"ל

וזהו שתורתנו הקדושה מבקשת ומזהרת בתורת עצה לאיש הישראלי, 'היום

מאכלות אסורות, שהוא צווי על קדש עצמך במותר לך בעניני מאכלות, שאף המאכלות של החר ש'אין בהם אסור שיאכלם בקדשה.

והנה בנוגע לאסור הרי יש יראת הענש ומה שהאדם נזהר מן אינו מוכיח על אהבת ה', אבל המקדש עצמו במותר הוא מתוך גדל אהבת ה' שיש לו, שאף שאין בזה אסור נמנע מן גדל אהבתו את ה' בידעו שזה נגד רצון ה'. כמאמר הרב הקדוש הרב מנחם מענדל מויטבסק זי"ע בפרי הארץ שכל הנאה גשמית אפלו הנאת החר הוא נרגן מפריד אלוף' שמפריד בין יהודי לאביו שבשמים.

כאור הפסוק על פי הנ"ל

וזהו פרוש והיה עקב תשמעון. והי"ה ישמחו השמים ותגל הארץ, זה גדל השמחה למעלה אם עקב תשמעון, אם יהודי מקדש עצמו במותר, כי זה נובע מרב אהבת ה', שאף שאין זו עברה אבל מאחר שהגוף נהנה הוא ירא מהנרגן מפריד אלוף פן יתרחק מהשם יתברך, וכאשר יהודי מגלה אהבתו להשם יתברך הרי זה מעורר שמחה למעלה.

כאור הלשון 'מצות שאדם דש בעקביו'

וזהו הלשון 'מצות שאדם דש בעקביו' (רש"י), דכאמור יש באדם שלש חלקים, תחתיים שניים ושלישיים, ועקב מורה על חלק האברים מדור התאווה שיש בזה אסור והחר, וכאן רמזה התורה על חלק ההחר, עקב תשמעון, שלא רק מאסור לשמר עצמו אלא קדש עצמך במותר, וזה מיקרי מצות שאדם דש בעקביו.

הרמז בקללת הנחש 'הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב'

ומרמז במה שנאמר בקללת הנחש, שאמר לו הקדוש ברוך הוא 'הוא ישופך

לעשותם', תכף שבא לידו בעולם הזה אינה מצוה, והיה מן היריזין להקדים לעשות אותה, ואז יהיה שמחה, שמורה לזה תבת 'והיה', לרבי יהודה דדריש סמוכין, כי באמת 'עקב תשמעון', אשר בסוף יהיה מכרח לשמע, על פן מוטב לקיים 'היום לעשותם' ולהמשיך את השמחה, ולא יצטרך לבוא בגלגל עוד, עד כאן שמעתי מפיו הקדוש.

כאור הפסוק 'ה' עז לעמו יתו' ה' וכרז את עמו בשלום' על פי הנ"ל

וזהו 'ה' עז לעמו יתו' (תהלים כט יא), הוא התורה הקדושה, ואם תאמר איך כל אחד יכול לקיים כל התורה, הלא כמה מצות שלא נתנו כי אם לכהנים ולויים, ושארי ענינים שאי אפשר לקיים כי אם בדרך הודמן בדרך מקרה, כגון מצות חליצה ויבם וגטי נשים, לזה מסיים הפסוק 'ה' יברך את עמו בשלום', ועל ידי שלמות ואחרות הקומה יהיה נחשב לכל אחד כאלו קיים כל התורה כלה, וד"ל:

והיה עקב תשמעון וגו' (ו יב)

נתיבות שלום

רבי שלום נח מסלונים זיע"א

המקדש עצמו במותר לו מכיא שמחה למעלה ומעורר אהבת השם יתברך אליו | 'עקב' ראשי תבות קדש עצמך במותר

יש לפרש פרוש והיה עקב תשמעון, 'עקב' ראשי תבות קדש עצמך במותר, שזהו מצות קדשים תהיו שנאמרה אחר פרשת עריות, וכמו שמפרש הרמב"ן בזה שהמצוה היא קדש עצמך במותר לך, שלא יהיה נכל ברשות התורה, והיגו שאף בעניני החר לא ימלא תאוותיו.

וכמו כן ענין 'והתקדשתם והייתם קדשים' (ויקרא יא מד) שנאמר אחר פרשת

ראש ואתה תשופנו עקב' (בראשית ג טו), כלומר בחלקים העליונים בחינת ראש תהיה יד האדם על העליונה, אף ואתה תשופנו עקב', בענין קדש עצמך במדת במדור האברים אתה תשופנו, בזה יד היצר הרע על העליונה, שפאן הוא לוכד את האדם ברשתו.

ויש לפרש עוד ד'הוא ישופך ראש' הינו בעניני אסור, שמבין בראשו ובשכלו שאסור לעבר עליהם ויש לו גדר ומעצור, ויד האדם על העליונה. אף ואתה תשופנו עקב', בענינים של קדש עצמך במדת, שאינם אסורים ואין מה שיגדור בעדו, בזה תהיה ידך על העליונה.

וכזה מבאר היטב ענין מצות קלות שאדם דש בעקביו, שלכאורה צריך באור מה שיך בכלל במצות קלות וחמורות, שעצם הדבר שהקדוש ברוך הוא צוה נעשית בזה המצוה חמורה. אלא הפונה במצות קלות על אותם הענינים שאין בהם שום אסור שאדם דש בעקביו, והינו הענינים של קדש עצמך במדת.

ביאור הפסוק 'למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני'

ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום 'למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני' (תהלים מט ו), ממצות חמורות שבתורה איני ירא שאני קממתים, אבל ממצות קלות שאדם דש בעקביו אני מתירא, הינו שאינו מתירא מעניני אסור כי אם מעוון 'עקבי', עניני קדש עצמך במדת, מהם היה מתירא. ואף שהוא התר ואינו עברה קרא לו עון כי בעיני דוד המלך זה נחשב לעון.

המקדש עצמו במדת לו ומוסר הנאותיו להשם יתברך מתעוררת אליו אהבת ה'

וכיון שענין קדש עצמך במדת מורה ומוכיח על אהבת ה', על בן בשכר והיה עקב תשמעוין' נאמר 'ואהבך' (ו יא), כי הנהגת הקדוש ברוך הוא היא מדה פגג מדה, ואם יהודי מקדש עצמו במדת שעושה זאת רק מתוך גדל אהבתו את השם יתברך, ומוסר הנאותיו המפורות להשם יתברך מתוך שרוצה לעשות נחת רוח לפניו יתברך שמו, בשכר זאת 'ואהבך', מתעוררת אהבת ה' אליו. ולכן רק פאן נאמר הבטחת 'ואהבך', מדה פגג מדה:

ארץ אשר אבניה ברזל (אל תקרי אבניה אלא בוינה) - תלמידי חכמים מקימי עולם כבניניהו, רש"י, תענית ד. (ח ט)

תפארת עזיאל

רבי עזיאל מייזליש זיע"א

אם בית המקדש אינו נבנה על אף רבוי למור התורה - יש לברך האם הלמוד הוא לשם שמים

אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר (תהלים קכו א). על פי הרך רבותינו ו"ל על פסוק ארץ אשר אבניה ברזל - אל תקרא אבניה אלא בוינה, שהתלמידי חכמים נקראים בנאים שבונים ירושלים.

כמו ששמעתי בלשון 'בונה ירושלים' (תהלים קמו ב), ד'בונה' הוא לשון הנה, שבכל יום הוא יתברך מקרב הגאולה, כדמיון המניח אכן לחומה, וזה הוא 'בונה' בכל יום עד שתתמלא בנינו, וזה על ידי מעשה הצדיק בהתעוררות למטה וכו'.

אבל כשאנו רואים שהשם יתברך לא בונה מקום קדשו אף שיש לומדי תורה, מכרח שבשוא הם עוסקים, לאיזה פניה או פדומה חלילה. וזה 'אם' אנכי רואה ש'ה' לא בונה בית, מכרח ש'שוא עמלו בוניו' התלמידי חכמים בו.

וכן 'אם ה' לא ישמר עיר', פרוש על פי דרפס ו"ל (ילקוט רמז תפא) הנהו נטורי קרתא מתריבי קרתא נינהו, הן הצדיקים שומרים העיר, ונתלילה 'אם ה' לא ישמר, שוא שקד שומר' (ילקוטי תנ"ך - תהלים):

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטבה אשר נתן לך (על שהנחת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה ועל שהוצאתנו ה' אלקינו מארץ מצרים, ברכה שניה דברכת המזון) (ח י)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

באור הנסח 'על שהנחת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה' על פי פנימיות | טעם הקדמת ברכת הון לברכת הארץ

פירוש 'על שהנחת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה', כי הנה אף על פי שיחודא עלאה גבוה מיחודא תתאה, עם כל זה הרי תכלית הבריאה שיהיה דירה בתחתונים דיקא, שיהיה יש ובטול היש.

ומקור המשכת בטול זה נמשך מבחינת 'ארץ' שהוא בחינת מלכות דאצילות, כי זה השער לה' שהיא מקבלת מלמעלה מעלה, פי נעוץ סופן כו', וממנה דיקא נמשך הפת בבריאה יצירה עשיה להיות בטול היש.

ועל בן נקרא 'ארץ חמדה', ארץ חפץ, פירוש חפץ ורצון שלמעלה שיהיה בטול היש לאין, וכמו שאיתא בעץ חיים שמתחלה היה ההמשכה מבחינת פי חפץ חסד הוא ועכשו הוא על ידי מעשה התחתונים.

ועל זה אמר 'שהנחת לאבותינו ארץ חמדה כו', והינו להיות בהם ועל ידם העלאה והמשכה זו דירה בתחתונים והינו מפני שישאל עלו במחשבה לכן יש בהם פת להמשיך הגלוי גם למטה.

ולכן מקדימים לומר ברפת הון, זהו בענין הבחינה ד'כי חפץ חסד הוא, ואחר כך ברפת הארץ זהו ההמשכה על ידי מעשה התחתונים.

ופירוש 'ורחבה' פנינו 'רחבה מצותך מאד' (תהלים קיט צו), להמשיך גלוי בחינת טוב כל עלמין שלמעלה מהקו כו'. וזהו יעל שהוצאתנו מארץ מצרים' בחינת מצר וגבול כו'. ותחלה 'ומברכים אותך' אנחנו בני ישראל, ואחר כך 'יתברך שמך בפי כל חי'.

וזהו שאנו אומרים פסוק זה ד'ואכלת ושבעת וברכת' בברפת הארץ, פי עקר המשכה דברכת הון גם בן בשביל ברפת הארץ דהינו שמיחודא עלאה נמשך הפת ועו ליחודא תתאה שיהיה בטול היש.

והנה גם בימי משה קדם שנקנסו לארץ הזכירו ברפת הארץ על בחינת בטול היש, אלא שאז היה בנסח אחר וגם נכללת תוך ברפת הון שעל המון. וכמו שכתב הפגן אברהם (סימן קצ"א) דמדאורייתא די כשיברך על שלשתן ברכה אחת כו'. אלא שאחר כך כשפסק ירדת המון ונקנסו לארץ תקן יהושע ברפת הארץ להיות ברכה בפני עצמה כו':

במדבר הגדל והגורא נחש שרף ועקרב (ח ט)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

ביאור 'נחש שרף ועקרב' בדרך מוסר ועבודה

סדר הירידה בפסוק - 'נחש' תחלה ולאחרי זה 'שרף': בספר ערכי הפנויים מובא שנחש ארסו חס. משמעות הדבר, שהאדם מתחיל להתלהב בהתלהבות וחס בעניני העולם. ומתוך שהוא נתון בהתלהבות בעניני העולם, מתמעטת התלהבותו בקדשה.

ומכאן באה ירידה גדולה יותר – שרף. ההתלהבות שלו בעניני העולם גוברת במדה כזו, עד שלא זו בלבד שהיא ממעטת את התלהבותו בקדשה, אלא שהיא אף שורפת לגמרי את ההתלהבות בקדשה.

ביאור דברי הגמרא 'נחש כרוף על עקבו לא יפסיק עקרב כרוף על עקבו יפסיק'

על פי זה יובן מה שאיתא בגמרא (ברכות ל:): 'נחש כרוף על עקבו לא יפסיק, עקרב כרוף על עקבו יפסיק'.

כאשר יהודי עומד בתפלה, ולפתע אוחזת בו חמימות של העולם, 'נחש כרוף על עקבו' – הנה הגם שאין זה כפי הרצוי, מפל מקום, 'לא יפסיק', אין לו להפסיק מתפלתו, כי אם להמשיך להתפלל. סוף-כל-סוף, כיון שיש בו חיות, יהפך את החיות וההתלהבות לקדשה.

אבל כאשר עומד בתפלתו ואוחזת בו קרירות, 'עקרב כרוף על עקבו', עקרב שארסו קר – הנה הגם שזהו רק על עקבו, הינו שהקרירות לא פעלה במחו ולבו, אלא רק בעקבים, מפל מקום, יפסיק מתפלתו.

כי, אם באמצע התפלה אוחזת בו קרירות, העדר החיות, הרי זו ראיה שפל סדר העבודה שלו אינו כדבעי, ולכן עליו להפסיק מסדר עבודה זה, ולפתח בסדר עבודה חדש – עבודה מתוך חיות והתלהבות, שבאה על ידי למוד פנימיות התורה, 'אילנא דחנא' (ח"ב עמ' 374):

זכר אל תשכח את אשר וגו' (ט ז)

ברכות לעד

רבי נח מסובבין זיע"א

'זכר אל תשכח' – זכירה באפן שאינה מביאה שכחה

לכאורה הדברים כפולים, 'זכר אל תשכח', ואם לא ישכח בודאי יזכר. אלא כן הוא הפרוש, אשר תזכר זכירה כזאת שלא תביאך לידי שכחה.

למשל, כאשר יזכר אדם בתמידות כי הקציר ה', ותמיד ילך בזכירה זו, יכול חס ושלום להתנאש לגמרי, כי חס ושלום יאמר מה תועיל עבודתי עוד, וזאת הזכירה תביאהו שישכח חס ושלום בה. צריך לזכור ולהתחזק במעוז בקבלת מלכות שמים עליו מעתה בקבלה אמתיית שפקל רגע יכול לבוא לידי שלמות והראשונה לא תזכרנה.

תואנות היצר להפיל את האדם בעצבות

כי היצר הרע מפילו במרה שחורה כדי שלא יעבד את השם יתברך. והאנשים שהיו אצל צדיקים הראשונים ומזכירים עבודתם וצדקתם, בודאי צריך לזכור אותם ולדבר מאתם, אך באפן 'אל תשכח', שלא תביאך לידי שכחה שתאמר שהם היו צדיקים ומנהיגים ועתה אין, אבד חסיד מן הארץ ואין צדיק בארץ שיוכל למצא אצלם דרך לעבודת השם, וכעבור זאת יכול להיות שתשכח לגמרי.

יפתח בדרו כשמואל בדרו

אך האמת, יפתח בדרו כשמואל בדרו (ר"ה כה:), כמו שבדורות הקודמים נשמע השם יתברך בלבותם בכל פסיעה ובכל תנועה, כך עכשו גם כן יש מנהיגים אשר עובדים השם יתברך בכל פסיעה ובכל תנועה, ולא יתיאש אדם חס ושלום לאמר כי הימים הראשונים היו טובים ועתה אין:

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו וגו' (י ב)

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

התמיהה כלשון הפסוק

הנה לכאורה מלתא דתמיהא זו, דבאמרו מה ה' שאל מעמך כי אם ליראה, פשט הדברים הוא דיש כמה דברים שביד אדם לעשותם ויכול לעשותם, ולא שאל ממנו הקדוש ברוך הוא כי אם היראה, ולא שיף ביד האדם שום דבר לעשות לה' זולת היראה, דזה דוקא לבדה תלויה ביד האדם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לג:), הפל בידי שמים חוץ מיראת שמים.

התורה מביאה את האדם לידי יראה

ואפשר לומר דרך פשט, דהנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדה טז:): דבשעת הריון מעלה המלאך הטפה לפני הקדוש ברוך הוא, ואומר טפה זו מה תהא עליה חכם או טפש. ויש לאוקומי 'חכם' זה אפלו בתורה, וכיון דמאת ה' נגזרה עליו חכמת התורה ממילא יראת ה' קלה בעיניו לקימה, הגדול תלמוד שמביא לידי מעשה (קידושין מ:).

ועוד אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ג:), לעולם יעסק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה,

כשיגיל תמיד לעסק בתורה בהכרח היא מביאתו לידי יראה, דכך היא דרכה להורות חטאים בדרך.

ואם כן שהחכמה שהיא התורה היא מאת ה' ממילא היראה קל בעיניו לעשותה, שהתלמוד שנתן לו ה' הוא מביאו לידי מעשה, בשלמא אם היה גם התלמוד תלוי בידיכם שהוא העקר המביא לידי היראה, היה הדבר קשה בעיניכם, אך מאחר שהתלמוד תלוי בידי ומאתי בא לכם, רב היראה מהתלמוד באה, נמצא לא נשאר לכם לעשות מצד היראה כי אם מעט מזער, ודבר מועט תוכלו לעמד בו.

באור הכתוב על דרך הניל

וזו שאמר מה ה' אלוהיך שאל מעמך כי אם ליראה, הפונה כיון שהיראה תלויה בחכמה, דאם אין חכמה אין יראה (אבות פ"ג מ"ז), וגדול התלמוד שמביא לידי מעשה, אם כן שרש היראה ועקרה הוא מן התלמוד, ולא תלה הקדוש ברוך הוא התלמוד בידכם רק בידו ונתנו לכם, נמצא לא שאל מכם רק יראה בלא חכמה, ומאחר שהוא נתן לכם החכמה הרי היראה קלה בעיניכם לעשותה בלי טרח, ולמה תרפו עצמכם ממנה:

ומלתם את ערלת לבכם וערפכם לא תקשו עוד (י טז)

דגל מחנה יהודה

רבי אברהם מסטרעטין זיע"א

כאשר תוסר אטימות הלב שוב לא תהינה קושיות

מרגלא הנה בפומיה דרבנו הרב הקדוש רבי אברהם מסטרעטין זי"ע לומר: ומלתם את ערלת לבכם, כאשר תסירו את אטימת הלב וקשיות ערף, ממילא ולא תקשו עוד, שוב לא יהא לכם שום קושיות ופליאות, לא על הנהגת העולם, ולא בתורה ובמצוות, אלא תקוה תמימים ושלמים בלי קושיות ותרוצים:

ואת כל היקום אשר ברגליהם (יא ו)

מאור עינים

רבי מנחם נחום מסטרעטין זיע"א

המעוה של אותן שאין נותנין צדקה כראוי מסריח ממש כדבר שלא נמלה

נודע מה שאמרו רז"ל (פסחים ק"ט.) על פסוק ואת כל היקום אשר ברגליהם זה ממונו של אדם שמעמידו על רגלו,

אהב חסד

רבי אברהם מרדכי מנדבורנא באניא זיע"א
מעלת התפלה בצבור ומרגת הצדיקים
שהתפללו ביחידות

זה עקר נחת רוח להקב"ה – אם האדם מתפלל בדבקות, ובוהו קונים שלמות הנפש – ובשביל כונה זו כמה גדולי הדור עשו כן שהתפללו ביחידות, עד שבאו למדרגה גבוהה, שלסוף ימיהם התפללו בצבור כמה שעות בהתפשטות הגשמיות, וגם לא היה בזה טרחה וציבורא, מחמת שהחסידים המתנינו על תפלת רבם בדחילו ורחימו, ועשה בהם פרי (פרשת תרומה ד"ה ועשו):

תולדות אהרן

רבי אהרן מז'טומיר זיע"א

על ידי תפלה באחרות ודבקות מתלטים
כל הצבור באש ההתלהבות

ישראל נקראין עצים, כמו שכתוב 'כימי העץ ימי עמי', והם בדמיון עצים שהעצים דולקים זה מזה פשהם ביחד, כן אם ישראל עומדים להתפלל במקום אחד בדבקות זה לזה ואחד מודיד אש שלמעלה ומתחיל להתלהב להבורא, אזי כלם מתלהבים ונתגדל האש מאד, וזה בא על ידי שמדבק לתבות של התפלה במסירות נפש (פרשת חיי שרה ד"ה עוד יבואר):

תורה אור

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א

כל סדר התפלה הוא כדי לעורר רחמים
על ניצוץ נשמתו המרחק מהאלקות

לעורר רחמים רבים על ניצוץ אלקות השורה בנפשו על ידי התבוננתו בגדלת א"ס ב"ה כו', ואיך ירדה פלאים מטה מטה מאיגרת רמא כו', ולפי רבוי ואריכות ההתבוננות כף תגדל הרחמנות ביותר שאת. ועל דרך זה נתקן כל סדר התפלה ובפסוקי דזמרה, שכמה פסוקים המספרים בשבחו של מקום בעלוי אחר עלוי, שמזה תגדל הרחמנות על ירידת הניצוץ ורחוקו מאור א"ס ב"ה כנ"ל (פרשת ויצא ד"ה וישכם):

מי שמחו אינו מסגל להתבוננות יעוררנה
על ידי הצעקה בתפלה

אך כל זה הוא בהיות החכמה ובינה בגדלת ה' בהתבוננות גדול במוחו ומחשבתו, ועל ידי כך יכול הוא לעורר מדותיו אהבה ויראה בהתגלות לבו על ידי עמק המחשבה בלבד. אבל מי שמחו קטן מהכיל התגלות אלוהותו במחשבתו לעורר את האהבה, הנה זאת עצתו, אמונה, לצעק אל ה' בתפלה, וכמו שכתוב 'צעק לכם, כי

• לשונות של אור •

תפלה

מהות הכונה

אהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשל מאפטא זיע"א

עקר התפלה תהיה עבור צער השכינה

כשהאדם ישר נוהג אל לבו להתפלל להשי"ת על איזה דבר, צריך להיות עקר כוונתו ורצונו בתפלתו עבור שיתמלא החסרון שיש בהשכינה מזה כביכול, על דרך קלני מראשי כו' (חגיגה טו:), וכשיתקן שם הפגם והחסרון אז ממילא יתקן גם כן חסרונו ויגאל מצרתו (פרשת תולדות ד"ה ויעתר):

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

תפלל בעקר עבור קדוש שמו יתברך
ומתוך כך יבקש גם על צרכי עצמו

ובעמדו לפני ה' ידע כי כל צרכי חמודי תבל ועניני הזמן אינם העקרי בכח התפלה וכו', אך זאת תורת האדם, שיתפון בעקר תפלתו שיתגדל ויתקדש שמייה רבא, ואחר כך על יסוד הנאמן הנה יתפלל ג"כ על צרכי עצמו בעניני עוה"ז השכיכים לעבודת הבורא בקיום הגוף בכריאות ובפרנסה (פרשת ויצא ד"ה ויפגע במקום):

שפת אמת לקוטים

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

ענין התפלה להראות שהכל מאתו יתברך
| הטעם שעובדי ה' המכבדים התפללו
ביחידות

ענין תפלה, להראות כי בלתי השי"ת אין כלום, ולזאת מבקשים מאתו מה שצריכים. ובזה תבין מה שאמרו חז"ל אין תפלתו של אדם נשמעת אלא עם הצבור, ויש לתמה כי העובדים השי"ת הטובים מתפללין ביחידות. דע תרוץ הדבר בדרך החסידות, כי אין תפלתו לשמע לנו, כי איך נוכל לבוא ולגשת אל המלך כו', אלא הכל על הכונה הנ"ל להראות שהכל מהשי"ת (מכתב לחודש אלול):

ועל כן אמר 'שוכה ישראל עד ה'' (הושע י ב), שתהיה בבחינת פסא אליו יתברך ותעשה אצלך קנין המדות בשלמות של הבורא ברוך הוא.

כי לשעבר, קדם שעשית תשוכה, 'כשלת בצונף' (סו), דהינו כשילון הרגלים שהוא פנוי לאבוד ממונו של אדם, וכל זה עבור שלא היה בך המדות בפעל ובשלמות, וכך בעי למעבד לא עבד, והיה ממונך מבלי מלח, ועל כן הלך לאבוד.

נמצא שלא נתקמה מחשבתך, שהיית מצמצם במצות נתינת הצדקה בכדי שישאר לעצמך, ואדרבה נהפך הוא, פי על ידי זה דוקא נאבד, מחמת שנסרח מבלי מלח. מה שאין כן אחר ששב להיות בחינת פסא לו יתברך, ועושה הצדקה במדת רחמים וחינה בשלמות ואינו מסתפל להרבות לעצמו נתקם לו.

כי באמת מי שיש לו חוש הריח הרוחני ועיני שכל לו ולא עיני בשר, יראה ויסתכל שהמעות של אותו שאין נוהגין צדקה כראוי מסריח ממש כדבר שלא נמלח ושוהא מבלי מלח (פרשת מטות):

ולעבדו בכל לכבדם ובכל נפשכם (יא ג)

יחי יוסף

רבי יוסף מפאפא זיע"א

עבודת התפלה במסירות נפש

יש לפרש בסיעתא דשמיא, דהנה חז"ל דרשו (תענית ב) אינהו עבודה שהוא בלב זה תפלה, ויש לומר דמה דכתיב בתריה 'ובכל נפשכם' קאי נמי על תפלה, וכמו שכתב הטור (או"ח צח): וכן היו עושין חסידים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכונים בתפלתן עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות וכו'.

וכדרך שמשפירים מהרב הקדוש בעל קדשת לוי זי"ע מבארדיטוב, שהיו נעור כל ליל ראשון של סכות וממתין שיאיר היום כדי שיוכל לקים מצות ארבעה מינים, והאתרוג היה מנח בארצו של זכוכית, ומתוך התלהבותו לא ראה כלל הזכוכית, ושבר את הזכוכית לקח האתרוג עד שזב דם מירו, והוא לא הרגיש בכל זה ולקח הארבעה מינים בידו ונשקם בכל לבו ושמח בהם כמוצא שלל רב.

ועל זה נאמר בכל נפשכם – שהעבודה תהיה בבחינת מסירת נפש, שהיה מפשט מעולם הזה:

הקול מעורר הכונה והתגלות לעורר את האהבה בהתגלות לבו (פרשת שמות ד"ה קול דודי):

עצה למוחשבות זרות

נעם מגדים

רבי אליעזר מטרינוב'רד זיע"א

אלו לא היה האדם מתעסק בדברים אחרים קדם התפלה בנודאי היה יכול לקדש מחשבתו בעת התפלה

והנה האמת, אם היה האדם מסמך תפלתו למשתו וכלתי עשות חפציו קדם התפלה, כאמרם ז"ל ונפסק בשו"ע דין פשוט לכל ישראל כשאר דיני התורה, אז היה אפשר להם לקדש מחשבתם בשעת הנחת תפלין בעת התפלה כראוי, אך זה דרכם כסל למו לעסק קדם התפלה בחפציהם, ובפרט לדבר הוללות ח"ו, ואחר שזה קדם לתפלה ותפלין אזי יכללוהו גם בלבישתו בתפלין (פרשת משפטים ד"ה או יזהיר):

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן מקראקא זיע"א

העצה לכוון בתפלה - על ידי רבוי למוד התורה קדם התפלה

ועצה היעוצה לזה שיוכל לומר 'אחר' שלא יבלבלו אותו המחשבות זרות כל כך, היא, שילמד הרבה קדם התפלה משניות גמרא וזהר על כונה זו שעל ידי למודו יוכל לומר 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד' ברת ובכוכו, ואם ילמד על כונה זו בנודאי יזכה להמליך להקב"ה על כל העולמות עליונים ותחתונים (פרשת בראשית ד"ה ויאמר אלקים יהיה רביע):

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

החכם מכין שתחת המחשבות זרות בתפלה מנח אור גדול

וכן הוא בתפלה, כשולפעמים בא לאדם מחשבות זרות לכסות ממנו אור תורה ועבודה ח"ו, אבל מי שהוא חכם, עיניו בראשו, ויבין כי יש אור גדול מכסה ונעלם בתוך אותו החשך, כי לית אתר פנוי מיניה, וכאשר יבין זה ומאמין זה באמונה שלמה, אז יתחזק בעבודתו ובאור החיים והטוב, ויזהר הוא מזכך ומברר הטוב מהרע (פרשת נח ד"ה ופתח התיבה):

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

כפי עבודת האדם והשתוקקותו בכל מעשיו במשך היום כך יכול לפתח פיו בתפלה

והאמת כי אין עצה להתפלה, רק כפי עבודת האדם בכל מעשיו, כך הוא יכול לפתח פה בתפלה. לכן קראוהו עבודה שבלב, שתלוי בהשתוקקות הלב בכל היום בכל מעשיו (פרשת ויצא ד"ה בפסוק והאבן):

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדוקסק זיע"א

אל יפל לבו אם הכין עצמו ולא הצליח להתפלל

אל יפל לב האדם עליו בראותו כי הקדים ליגע קדם התפלה הרבה בלמוד שעורין כסדרן ואף על פי כן מתהפך הוא בתחבולותיו בשעת התפלה ואיננה שגורה בפיו ואיננו יכול להתפלל, כי הכל הוא מן השמים, והוא יעשה את שלו (פרשת וארא ד"ה וידבר אלקים):

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

גם מי שאינו מצליח להתפלל אך משתוקק לכך מעלה נחת רוח לפניו יתברך

וגם מאיש הזה שהוא בשפל המדרגה מאד ונסתמין דבריו ואינו יכול לפתח פיו כראוי לדבר לפניו ית"ש כלל, אף על פי כן ידע באמת שגם השווקה הזאת שחפץ ומשתוקק לדבר ולהתפלל לפניו ית"ש כראוי אף שאינו יכול, זה גם כן רואה ית"ש ויחשוב לפניו ית"ש (פרשת וארא ד"ה וידבר משה):

תורה אור

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א

בעלי עסקים יכולים להתפלל יותר מהיושבי אהלים כי יתרון האור הוא מתוך החשך דוקא

וזהו טעות הבעלי עסקים שבדעתם שאין יכולים להתפלל כל כך כמו היושבי אהלים, כי אדרבה נהפוך הוא שהם יכולים להתפלל יותר, כי יתרון האור הוא מתוך החשך דוקא כו' (פרשת נח ד"ה מים רבים):

דברי ישראל

רבי ישראל ממונד'וץ זיע"א

על בעלי עסקים להסיר מלכם מחשבות וטרדות עולם הזה על כל פנים בעת התפלה

הנה צדיקים ממאסים בהכלי עוה"ז לגמרי, אף הבעלי עסק משא ומתן, על כל פנים בשעה שהולך לבית המדרש לתורה ותפלה, אז על כל פנים יסיר דאגות הכלי עוה"ז מלבו (פרשת תולדות ד"ה או יש לרמוז):

אחור התפלה

באר משה

רבי משה אלקיים בריעה מקוונ'ניץ זיע"א

אין להתאחר מלהתפלל בתואנה שעדין אינו מוכן

ושמעתי כמה פעמים מאמור'ר זצ"ל, איך שהפליג בגנות המתעצלים בעבודה ומאחרים עד אחר זמן התפלה הרבה, כאמרם שאין בעת זמן הראוי להתפלל, שעדין אין להם בהירות המוחין כראוי, שבנודאי אין זה משלמות להמתין עד שיבא אליו אתעודתא דלעילא, כי אין זה מהחדוש שיתפלל בכונה כשיעודרו אותו ממרום, אך עקר השלמות הוא להתחזק מעצמו, הגם שאינו מרגיש בעצמו שום חשק והתלהבות, אעפ"כ יעשה כל ההתאמצות עד שיתעורר אל העבודה (פרשת ויחי ד"ה נפתלי):

מי השלוח

רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצה זיע"א

היהודי הקדוש זיע"א בדורו ראה שרצון הבורא יתברך באחור זמן התפלה

היהודי הקדוש זללה"ה בדורו ראה רצון הש"ת באחור זמן תפלה, ונסמך על מאמר הכתוב 'לא תעשו כן לה' אלהיכם, כן' רומז על קביעות בלי חיים. וכשראה רצון הש"ת בזה, לכן התאחר בתפלתו, ונשמרתו מאיכה בגן עדן מזה - כי כוון לאור רצון הש"ת. אף כי יכול זאת בשנוי זמנים להשתנות, מפל מקום נאמנה את אל רוחו עד עת קץ (פרשת בעלותך ד"ה על פי ה):

אחור התפלה

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

אחור התפלה יתעורר לא לדבר דברים בטלים

לאחר התפלה, יחשב בדעתו, איך ימלא את לבכי לדבר כפי דברים בטלים ונהנה מהם, הלא רגע אחד שבדחתי מקדם לפני מלך גדול ונודא, ובפרט שעתידי עוד לדבר לפניו, והקדוש ברוך הוא מלא כל הארץ כבודו (פרשת ויחי ד"ה יהודה אתה):

אוצרות גאוני הדורות

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם (ו יב)

פך הפנה

רבי אברהם יצחקי זצ"ל חיובו של כעל תשובה בעשית גדרים וסיגים יותר מהצדיק הנמור

נראה לי במה שאמרו דבעל תשובה צריך לעשות גדרים יותר מהצדיק הנמור, וזה נראה לי טעם למה שאמרו (ברכות לד:) מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד, משום דבעל תשובה פיון שצריך לעשות גדרים וסיגים למצות מקבל שחר על הגדרים ומלא מצות יותר מצדיק גמור, פיון שצדיק גמור אינו עושה גדרים.

וזה רמז והיה עקב תשמעון, אם לא שמעתם אל חקי האלהים ואל תורתיו אלא בעקב, דהינו בסוף, והינו בעלי תשובה, אז ושמרתם ועשיתם אתם, ירצה דצריך לעשות סיג ומשמרת לעשיית המצות.

דרך חיים שארית יהודה

רבי שמואל זנוויל חיים טורנר זצ"ל ככה העונה אפשר לקום כל התרנג מצות

יש לפרש דהנה כתבו הספרים שאי אפשר לקום כל התרנג מצות בפרטיות, רק כשיש בינינו אחדות אז מה שחסר זה גלה זה, והכל הולך למקום אחד, ונחשב לכל אחד כאלו אנו מקימים כל התרנג מצות בפעל.

אך אי אפשר להיות אחדות אמתי רק על ידי ענוה, וכל אחד רואה רק שפלות עצמו, ומעלת חברו ולא חסרונו, ולכל אחד נדמה לו כאלו הוא גרוע מחברו, ואז יוכל להיות אחדות אמתי, ונוכל לקום כל התרנג מצות, ונחשב לכל אחד כאלו מקים את התורה פלה.

וזה שאמר והיה עקב, הינו כשיהיה לך מדרגת 'עקב' ענוה, אז תשמעון את המשפטים האלה, הינו דאז תוכלו לקום את התורה כנ"ל.

קנה לדוד

רבי אליעזר דוד גרינוולד זצ"ל מעלת ההולך בדרך התורה בזמן שהמון העם מקלים במצות

פרש רש"י, אם המצות קלות שאדם דש בעקבו תשמעון. שמעתי בשם אבי זקני הגאון הצדיק המפרסם אבדק"ק טשעטשעוויץ זי"ע, מאחד ששמע הדברים מפיו הקדוש, שדקדק דהוי ליה למימר 'אם המצות הקלות.'

על פן פרש פונת רש"י ז"ל, דאם אנו רואים שהעולם מכבדין יראי ה' ובעלי תורה, אז אין מעלה יתרה למי שהולך בדרך טובים. אמנם אם רואים דור שמקלין במצות ואין מכבדין יראי ה', ואף על פי כן הוא הולך בדרך טובים, אז ראוי להללו.

וזהו 'אם המצות קלות' בעיני העם, שההמון עם דשים המצות בעקביהם, ואף על פי כן תשמעון את המשפטים, אז ושמר ה' אלהיך את הברית וגו'.

ויענה וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אכתיד למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (ח א)

פני מבין

רבי נתנאל פריד זצ"ל מניעת אכילה מרבה כמון

ומדקדקין המפרשים אם מאכיל את המן אם פן לא הרעיבם הקב"ה. ונראה דמן הוא מאכל לחם אבירים, מאכל שמלאכי השרת נזונין, ולא היה אפשר באכילה גסה פי היה רוחניות, ואלו היה להם ארדיליא וגוזליא היו יכולין לאכל תמיד.

ואמנם הקב"ה נמן להם המן למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, הפונה כמו שפרשו המפרשים מאמר חכמינו ז"ל בביצה (טו) 'הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא', דאם ישאלו להם מדוע אוכל, ומשיב כדי שיהיה להם כח לעבוד, ואם ישאלו מדוע יעבוד, ישיב כדי שיהיה לו מה לאכל, ואם פן אכלו נהמא בנהמא, פי תמיד סובב הלחם בגלל עבודה, ועבודה בגלל הלחם, והודיע הקב"ה כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, פי בגלל זה לא ברא הקב"ה את האדם, רק על מוצא פי ה' יחיה האדם.

ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך (י יב)

הרי בשמים

רבי יעקב יוסף גינו זצ"ל השנת יראת שמים על ידי אמירת מאה ברכות בכונה

אדוני מורי ורבי מן הגאון הקדוש בעל מהר"ם שיק זי"ע פרש הפסוק 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך פי אם ליראה אותו', ודרשו ז"ל (מנחות ג:) אל תקרי 'מה' אלא 'מאה' הינו מאה ברכות, ולהבין מה שיכות יש למאה ברכות לכאן אצל יראה, ומה 'אל תקרי'.

ויש לומר בהקדם קושית הגמרא (ברכות ג:) אטו יראה מלתא זוטרתא הוא, אין לגבי משה מלתא זוטרתא הוא, וקשה דבאמת יראה מלתא גדולה הוא, ולאו כל אדם זוכה להיות ירא שמים, בפרט ביראת הרוממות כדבעי, פי זה בא רק מכת התבוננות בחסדי ה' תברך שמו [וכו].

והנה על ידי שיפיר ויברך את ה' מאה פעמים ביום הזה, בזה הוא מוסיף והולך בהדרגתו מדרגה למדרגה בהשגת אלקית תברך שמו, שתמיד יעלה על מחשבתו בעת ברכתו שהוא בבחינת 'מה', והחייב עליו לתת שבח והודיה לפני תברך שמו שברא בעבור הצטרפות נפשו וחסרונו, והוא גומל חסדים טובים עם בריותיו, ומזה יפיר גדלתו ורוממותו תברך שמו לאהבה אותו ולבא לידי יראה התרוממות.

והנה אצל משה רבנו ע"ה היה מלתא זוטרתא ליראה אותו ביראת התרוממות, בעבור שהיה גדול כל כך בהשגת אלקית ית"ש, באשר שידעו פנים אל פנים, מה שלא זכה לזה שום ילוד אשה מעת בריאת העולם. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה 'אטו יראה מלתא זוטרתא הוא', הינו יראת התרוממות, ואמרו 'אין', לגבי משה מלתא זוטרתא הוא בעבור שהיה אתו גדל השגתו בהשגת אלקית תברך שמו.

וזהו גם פרוש הפסוק ועתה ישראל 'מה' ה' שאל מעמך וגו', אל תקרא 'מה' אלא 'מאה', ירצה שעל ידי שתברך מאה ברכות בכל יום, ומזה תבונן שהקב"ה ברא לך את כל חסרוניך בעולם, וגלל פן אתה מחיב לברכו, ועל ידי הזכרת השם תברך מאה פעמים ביום, תעלה לאט לאט

אין לומר קלה וחסומה, שהרי כתיב (משלי ה ו) 'ארח חיים פן תפלו', ודרשו רז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א) שקל הכתוב קלה שבקלות כחמורה שבחמורות, ועוד מהו הלשון של 'דש בעקביו' דמשמע שיש מצות שהאדם מוּלְזָל בהם ח"ו.

אלא ודאי צריך לומר דמירי הכא באותו היריזות ובאותו הפחד שיש לו לאדם להיות תמיד במחשבתו, כדי להכין עצמו שלא לפל אפלו בשוגג בשום חטא, וזו היא המצוה קלה שאדם דש בעקביו, לפי שבוטח בעצמו שלא לבוא לידי חטא, ואז מסתלק ממנו הסיוע העליון ויפל בחטא.

אבקת רובל

רבי הלל ליבטנשטיין מקאלמייא זצ"ל
עשית מצות בשמחה ולא בעצבות

המצוות קלות שאדם דש בעקביו. וקשה דסתם ולא פירש מה הן המה אותן מצות שנדושין בעקב. ולעניות דעתי אפשר הפננה שמקימין המצוות בעצבות ולא בשמחה, ותורה הוכיחה ואמרה (דברים מח כז) 'תחת אשר לא עבדת בשמחה', ודבר זה לא נחשב כלל אצל המון עם לעון, אפלו אצל כמה יראי ה'.

ולהמתיק דבר זה יותר יש לומר למה דאיתא במדרש (ב"ר מב ג) 'ויהי צרה, ויהי שמחה, אם כן זהו שרמזה תורה והיה עקב תשמעון שתהיה קיום מצות שלך בבחינת 'ויהי' שהוא שמחה. (פרט ב פרט יא)

חתם סופר

רבי משה סופר זצ"ל
הסתופפות בצל החכמים

מצוות שאדם דש בעקביו. יש לומר על פי דתנן (אבות פ"א מ"ד) 'ויהי מתאבק בעפר רגליהם והיו שותה בצמא את דבריהם', בזכות שהוא מתאבק בעפר רגלי חכמים, פרוש שהוא רץ אחריהם, בשכר זה זוכה להבין דבריהם כמי ששותה בצמא שנהנה בשתייתו, ומזה נהגו התלמידים לנוד ולנוע ממקומם אל ישיבות אחרות לשמע כלמודים.

והיגו והיה עקב, בזכות דישת העקב להתאבק בעפר רגלי חכמים, בזכות זה תשמעון ותבינו את כל המשפטים האלה.

שלוש הקן, דכתיב (דברים כב ו) 'כי יקרא קן צפור לפניך', ודרשינן (חולין קלט.) פרט למזמן, נמצא כשהולך דש בעקביו על הקן.

אי נמי מצות ציצית, שאדם גורר אחריו כמנהג העולם, אמנם שמעתי שכל המגורר ציציותיו עליו הפתוב אומר (ישעיה נד כג) 'וטאטאתיה במטאטא השמד', אלא משליכן על פתח ונוטלן ביד.

שארית יעקב

רבי ישׂרׂאל יעקב אלגאזי זצ"ל
עשית גדרים וסגים שלא יכשל במצותיה של התורה

חכמים הגידו אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון, ואין הפננה לומר קלות וחסומות בעצמות מצותיה של תורה, שכבר נאמר (משלי ה ו) 'ארח חיים פן תפלו' נעו מעגלתיך לא תדע, אבל פנתם רצויה על הסגים וגדריה של תורה, והם מצות קלות שאדם דש בעקביו, מאחר כי אינם רק לסג בעלמא, ועליהן אזהרה שמענו לשמר ולעשות עד העקב [וכו].

והוא טעם מקרא והיה עקב תשמעון וגו', יראה, אם תשמעון המצוות, מצות שאדם דש בעקביו, הן הן הסגים והגדרים, אז בה אדע ושמתם ועשיתם אתם, יראה, תעשו לגופן של מצות עצמו, לא כן הדשין אותם בעקב, דבאחת יבערו ויפשומו מיד בגופן של מצות חמורות.

זרע שמשון

רבי שמשון חיים נחמני זצ"ל
הזהירות והפחד שמא יכשל בשוגג

המפרשים דקדקו בלשון התנא (אבות פ"ד מ"ב) 'הוי רץ וכו' ובורת מן העברה, שהיה לו לומר 'ויברח', ואם כן בא לרמוז שהאדם יש לו תמיד להתפחד פן יבוא לידי חטא בשוגג, ויש לו לחשב תמיד במחשבה זו כדי להזהר.

ומי שאינו עושה כן, אלא מתרשל להכין עצמו בפחד זה, וסובר שאף אם יפל בחטא לא יהא אלא שוגג, ושגאות מי זבין ולא יהיה לו ענש, הרי זה נקרא בא לטמא שפותחין לו (שבת קד.), דהיגו שמסתלק ממנו הסיוע העליון, ובנדאי שיהא נכשל בחטא.

וזהו מה שפרש רש"י על פסוק 'ויהי עקב' אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון וכו', וקשה והלא במצות

מפעלה למעלה בהשגת אלקית ליראת התרוממות. וזהו פרוש 'אל תקרא מה אלא מאה', שלא תוכל להיות בבחינת 'מה' שתדע בעצמך כי לאפס ולאין נחשב אמה לפני הקב"ה, כי אם 'מאה', הינו על ידי מאה ברכות שתברך בכל יום ויום על ידי זה תוכל לבוא לידי יראת התרוממות, וזהו אל תקרא מה אלא מאה ברכות על ידי זה תוכל ליראה אותו.

בני ישחק

רבי יצחק אקשוטי זצ"ל
כזכות יראת שמים נוטל שכר על כל המצוה

יראה לעניות דעתי לומר סמיכות הפסוקים בדרך פשוטה, והוא בהקדים מה שכתב הרב 'שמע יעקב' ו"ל כפירשת ויגש משם מר זקנו ו"ל, דכל דבר מצוה אשר יעשה האיש הישראלי, כי בוא על שכרו יש להקב"ה לומר לו 'מי הקדימני ואשלים לו' (איוב מא ג), דהכל בידי שמים.

אמנם במדת היראה היא ביד האדם, ואין בה טענה 'מי הקדימני', דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ובזכות האדם ליראה בא לקבל שכר גם על שאר המצוות, דביראת ה' יוכיח למאד דאף בהכי אם לא היה מקדימו תברך שמו ה'ה מקיים, ויראת ה' יוכיח, עכ"ל הרב בקצור.

וזה נראה לעניות דעתי כוננת הכתובים ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל 'מעמד' דוקא, לאפוקי שאר כל המצוות שיש טענה דמי הקדימני, כי אם ליראה, כו', והוא לטוב לה, דיראת ה' יוכיח, ונתן טעם מפני שהן לה' אלהיך השמים ושמי השמים כו', ומפני זה בשאר המצוות יש טענה דמי הקדימני, אבל ביראת ה' נוטל שכר גם על שאר המצוות.

מצוות הפרשה

מצוות שאדם דש בהן בעקביו

דעת זקנים מבעלי התוספות

גירסת חוטי הציצית על הקרקע
והיה עקב תשמעון. פירש רש"י מצות שאדם דש בעקביו. כלומר מצות קלות [וכו]. ומיהו יש תמהין וכי יש מצות שאדם דש בעקביו. יש לומר כגון

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנמין סופר זצ"ל כל תהלוכותיו של האדם יהיו לשם שמים נראה לי לפרש לשון 'עקב' על פי מה שפרש רש"י שאדם דש בעקביו, על פי מה שכתב הרמב"ם (דעות פ"ג ה"א), 'בכל דרכיך דעה' (משלי ג' ו'), שיהיה כל עסקו של אדם לשם שמים, הלוכו ומשא ומתן, ואכילה ושתיה ושינה, הכל למכון אחד לעשות רצונך חפצתי ותורתך בתוך מעי' (תהלים מ ט), גם מה שהוא ש'במעו', הכל הוא לעשות רצונך ובשביל תורתך, והן הם מצות שאדם דש בעקביו, שעושה מצוה בהלוכו וכל תהלוכותיו לשם שמים. אז ואהבך וברכך, על פי מה שאמרו

(קידושין לט): ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי שכר מצוה ראוי שיהיה נצחי כמו המצוה שהיא רוחני ונצחית, אבל יש לומר מצוה שעושה אדם על ידי דבר גשמי, שאוכל ומתענג לשם שמים, על זה ראוי שכר גשמי.

והשתא אתי שפיר דאמר כאן אם עקב תשמעון ואהבך וברכך, נגד שמסים לעיל (ו יא) 'היום לעשותם' וכתב רש"י ולמחר בעולם הבא לקבל שכר, הינו על עקר המצוה, אבל אם 'עקב תשמעון' כמו שפרשתי, אז יתן ה' לכם בעולם הזה.

מעשי צדיקים

מנחת שבת רבי שמואל בורשטיין זצ"ל שמירה מהליכה גסה בשבת יום טוב ברש"י כתב וזה לשונו, אם המצות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון. דלכאורה קשה למה קראם קלות, הלא אין אתה יודע מתן שכרן של מצות. אך אלמלא נתנה רשות לתלמיד יש לפרש על דרך זה, אם המצות שקלים לקיים ואין בהם טרח ולא חסרון פיס, והינו אותן מצות שתלויים בדישת עקביו, כגון שלא יפסע פסיעות גסות בשבת יום טוב וכו' 'תשמעון', אז 'ושמר ה' וכו' את הברית וכו', כי כבוד שבת גדול כל כך, עד שאפלו אם מכבדו בדבר שאין בו חסרון פיס, גם כן חביב אצל השי"ת. (סי' ז' סק"ב)

פרשת עקב, התכבד רבי נפתלי לעלות לתורה לעלית כהן, והוא מצא כתוב בספר תורה במקום 'והיה עקב תשמעון', 'והיה תכף תשמעון'.

מהומה גדולה התעוררה בבית הכנסת מהטעות הגדולה, נאמן להבטחתו להעניק על כל טעות שתמצא בספר החדש מאה דיגרי זהב, מנה רבי שמשון במוצאי שבת קדש לידי רבי נפתלי שלש מאות דיגרי זהב.

כאשר בא הסופר במשך השבוע לתקן את הטעות, ראה כי כתוב פראוי 'והיה עקב תשמעון'. הבין הגביר כי כל הטעות ארעה רק בגינו, למען ישלשל לידי רבי נפתלי את הסכום שדרש מלכתחלה. (קסת הסופר)

ברוך תהיה מכל העמים (ו יד)

ספר רבי שמואל אויערבאך זצ"ל, 'בעצומו של היום הקדוש, צעדתי אל הכתל המערבי, והנה בדרכי עובר כמר. משראני הכמר, ברכני בברכת שלום חמה ולבבית, הדבר גרם לי הרגשה רעה, חשבתי לעצמי, בעצומו של היום הקדוש להתברך מפי עובד עבודה זרה טמא, יש בדבר סימן רע חלילה.

הדבר הטריד מנוחת נפשי, כשהמשכתי בדרכי פגשתי לשמחתי את רבי רפאל לוין זצ"ל. בידעי כי רבי רפאל בודאי יוכל להרגיעני, פניתי אליו והשתתי

כן הוא הנמשל, אמר המגיד מדובנא זצ"ל, אצל הקב"ה כביכול מפקדת זכות אבותינו הקדושים, אברהם, יצחק ויעקב, אולם, אם יתן לנו הקב"ה את זכות האבות, נאכל אותה פרוטה אחר פרוטה, עד שתכלה לגמרי.

משום כך, אומר הפוסק, 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם', ובזכות זה יתן לכם הקב"ה את כל צרכיכם, ואלו זכות האבות, 'ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך', היא שמורה לכם בשלמות לעת מצא. (אהל יעקב)

והיה עקב תשמעון (ו יב)

לצורך קבוצ מעות למצות צדקה, הגיע רבי נפתלי הכהן זצ"ל לוינא לבית הגביר המפרסם רבי שמשון וורטהיימר זצ"ל המקנה השו מוינא, ובקשו שיתרם שלש מאות דיגרי זהב לדבר המצוה, אולם רבי שמשון נאות לתרם סכום קטן בהרבה.

באותה עת סים רבי שמשון פתיבת ספר תורה חדש, הספר עבר כבר גהות רבות ולא נמצאה בו טעות, והשר הבטיח שמי שימצא טעות בספר התורה, יקבל על כל טעות מאה דיגרי זהב.

אותה שבת היתה שבת נחמו, בתפלת מנחה כשקראו בתורה בתחלת

והיה עקב תשמעון (ו יב) זמן שחסף שנים ארכות בעמל רב סף גדול של אלף זהובים, בקש להוריש את מעותיו לבנו מחמד נפשו, אך מאחר והילד אליו השתוקק כל ימיו, נולד לו רק לעת זקנותו והיה עדין רך בשנים, בקש מסוחר ממכריו שישמש כאפוסטרופוס על בנו ועל ממונו.

לא עבר זמן רב, והילד הפך ליתום עגל. נאמן להתחייבותו, פרס הסוחר האפוסטרופוס את חסותו על הילד והכניסו לביתו, כאשר גדל והיה לנער, העסיקו בחנותו כאחראי על רשום הסחורות הנכנסות והיוצאות מבית העסק, והנער היה משתכר מעבודה זו כדי מחיתו.

לימים נודע לבחור כי בידי מעסיקו הסוחר מפקדים אלף זהובים השיכים לו, פנה אל מיטיבו, ובקש שישלשל לידו את מעותיו. "לשם מה לי לעבד אצלך", אמר, "הלא ביכלתי לחיות בכבוד רב מהכסף שהוריש לי אבי".

אם ברצונך לקבל את הכסף, השיב הסוחר, "אני מוכן ומזמן לתת לך, אולם לו לעצתי תשמע, אין הדבר פדאי לך, אם תפסיק את עבודתך ותחיה מהכסף השמור לך, לא יעבר זמן רב והוא יכלה, אז לא ישאר ברשותך מאומה, המשוך בעבודתך והתפרנס ממנה כאשר נהגת עד כה, והכסף יהיה שמור אצלי בבטחון".

משוכח לראות בעת שהותו במלון בשיקגו כי אפס ממונו ואין בידו לשלם בעד מלונו ומזונו, התיעץ עם בעל המלון איך ינצל מחרפה וקלון, באפשרותו לכתב לביתו שישלחו לו מעות, אך יעברו מספר שבועות ובידו אין במה לכלכל את הוצאותיו.

יעץ לו בעל המלון שיפנה לגביר פלוני בעל בית החרשת הנודע לאיש נדיב לב, ישיח בפניו את צערו, והוא בודאי יעניק לו נדבה או הלואה לפי שעה, שיכלכל את הוצאותיו עד שיגיעו המעות מביתו.

כאשר נכנס האורח למשרדו של הגביר, התבקש להמתין עד שיכלה חשבונו עם הסוכן הקבוע שבא זה עתה אל מעונו, והוא ישב בזוית חדר המשרד זמן ממשך, עד שכלה הגביר את חשבונותיו עם הסוכן.

עודו יושב וממתין, שמע את הסוכן מחשב את הוצאות נסיעותיו מלונותיו וסעודותיו ושאר הצרכים, שעלו לסכום גדול במהלך נסיעותיו בשלשת החודשים, בעל בית החרשת הוציא במקום את ארנקו התפוח, ושלשל לידו את הסכום המתבקש כנגד כל הוצאותיו.

משראה כי הגביר משלם לנוסע שכר בעד נסיעתו ובעד כל מלונותיו וסעודותיו אמר בלבו, "למה לי לבקש מהגביר נדבה, גם לי היו נסיעות, הוצאתי כסף על מלונות ועל אכילה ושתייה יותר מהנוסע שלו, גם אני אחשבם באזניו".

שם בעל בית החרשת פניו אל האורח שירצה את משאלתו, והוא השיב, "הוצאתי חמשת אלפים דולר כהוצאות נסיעותי, ובאתי לבקש בעדם שכרי, זה עתה שמעתי כי אתה משלם לפלוני עבור נסיעותיו מזונותיו ושאר ההוצאות, למה אגרע אנכי".

ענה בעל הבית, "אתה שוטה ואין לך בושא, בעד נסיעתך אכילתך ובזבזיך בסך פה רב אתה תובע ממני, וכי מה טובה עשית לי, כל טיולך בעולם היו עבורך בלבד, אינך דומה לסוכן שלי שכל ימיו עמל בעדי בלבד, נושא ונותן למעני לעשות מסחרים ורווחים".

כה בנמשל, האיש החפץ חיים רק למען אלקים חיים, מטרתו וכונתו לעשות רצון אביו שבשמים, וכל חינו אף למענהו, מקים 'בכל דרכיך דעהו' (משלי ג) ועובד את הבורא על פי התורה, אמנם יען שהוא בשר ודם, הוא נדרש למען בוא

הזה (ה יז)

שמעתי שמורי רבי הרה"ק האמרי אמת זיע"א פנה לאיש כילי וקמץן ואמר, "בתורה הקדושה נאמר 'ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה', 'עצם ידי' אפשר לפרש על דרך עוצם עיניו, כלומר שסוגר ידיו ונמנע מלתת צדקה, ועוד חושב שכפיכול על ידי כף הוא עושה חיל". (מאיר עיני ישראל)

וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיך ביום הזה (ה יח)

כבר נשאלה השאלה מהמון העם, היתכן שישנים אוכלים על שלחן אחד מפת אחת, לגים וישנים בחדר אחד, וכל היום עוסקים במעשה או מסחר אחד, אף כאשר הראשון אוכל ושותה, הוא נחשב מתלמידיו של אברהם אבינו עליהם נאמר (אבות ה יט) 'אוכלים בעולם הזה ונוחלים לעולם הבא'.

נחשב לו העסק הגשמי כעוסק במעשים טובים ממש, כאלו עומד לפני המקום ומשמש, ויחשב לצדיק ואיש חסיד. לעמתו נחשב השני כהולך בטל ועל בטול זמנו עתיד לתן את הדין, הלא שניהם דבר אחד עושים, עובדים, ישנים, ואוכלים ושותים.

אך על פי המעשה דלהלן, נבין שהכל בצדק נעשה. בעל בית חרשת גדול לכלי ברזל ונחשת בשיקגו, שכר סוכן לנסע בערים ובכפרים להראות לבעלי החניות את סחורותיו עבורו שזימינו אצלו מתוצרת בית החרשת, בשכרו קבל שכר חדשי קבוע, מלבד החרוץ מלא על הוצאות נסיעותיו.

מכשר וחרוץ היה הסוכן, עבד באמונה לרפוש לאדונו קונים בכרכים ובכפרים שונים, לא חס על יגיעתו בעבודתו, ואדונו הרבה בזכותו את הונו ומעותיו. מדי שנים שלושה חודשים היה שב אל בעל המפעל ועושה עמו חשבון על הוצאותיו, ובעל בית החרשת פרע לו מעותיו.

לימים הזדמן לשיקגו אדם מאירופה שאהב להכיר מדינות תבל והיושבים בה, בצאתו לקח בידו לצרף הוצאותיו חמשת אלפים דולר, אף בנסיעותיו הארכות שפרוכות היו בהוצאות מרבות המעות נעו וזזו, עד שהגיע לארצות הברית ובידו אין פרוטה לפרטה.

את אשר על לבי, ואכו, מיד היה לו במה להרגיעני.

הוא ספר לי עבדה מפלאה מהבית הלוי וצ"ל ובנו רבי חיים סולובייצ'יק מבריסק וצ"ל שארעה בעת שמחת נשואי רבי חיים, אליה הגיעו גם נכבדי העיר הגויים אשר הוקירו את הבית הלוי.

כאשר נודע בקהל כי הכמר עומד להופיע לברך את החתן והכלה, שמע זאת החתן רבי חיים ונחרד, ופנה לשאל את אביו מה לעשות.

הרגיעו הבית הלוי ואמר, "אל לך לחשש מקר, אנו מוצאים בתורה כי יש משקל לברכת הגוי את היהודי, ככתוב 'ברוך תהיה מכל העמים', כלומר, כל העמים יברכוך". "אף אתה", סיים רבי רפאל, "תנוח דעתך והסר דאגה מלבך". (תפארת רפאל)

פן תאכל ושבעתך וגו', וכסף וזהב ירבה לך וגו', ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך (ח יב-יג-יד)

ספר הרה"ק **הבית ישראל** זיע"א, מעשה בצדיק מדורות קודמים שבא אליו חסיד להתאונן על היותו מחסר פרנסה, ובקש ברכה. כשיצא מעל פניו אמר הצדיק, "דעו, שחסיד זה התמרמר על מצבו ברוחניות, רק מחמת בושא מפני העומדים אצלי, הזכיר בפיו פרנסה ואכל.

כה מצינו במשנה (קידושין פב) 'ולא עוד אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי', הקובלנא היא בעקר על 'הרעותי את מעשי', ואלו התוצאה, 'וקפחתי', אינה אלא השתלשלות הדברים".

בנשימה אחת הוסיף הבית ישראל ואמר, "אכן, כתיב 'פן תאכל ושבעתך', וכסף וזהב ירבה לך', 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך', פראו צדיקים מליצי ישר בדרך סגוריה, 'פן', אולי זוהי עצה שישפיעו לך רב טובה ויתקיים בך 'תאכל ושבעתך', עד שתגיע לכך שיהיה רם לבבך, בבחינת 'ויגבה לבו בדרך ה' (דברי הימים ב יז), ואז גם יתקיים 'ושכחת את אלקיך', 'שכחת' לשון מציאה, כמו דוק ותשכח, תבקש את ה' ותמצאהו. (פאר ישראל)

ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל

אל מטרתו לקיים מצות התורה ודתו, גם לאכל ולשתות.

לָנֹכַח החי כל חייו לשם שמים, לא יפסיד רגע מן החיים, האכילה השתייה וכל ההנאות לעבודת ה' נשלכות, כל המעשים שעשה בימי חייו, רק למען עבודתו תברך נעשו.

אִילָנִים החי בעולם הזה למען עצמו והנאותו ולא בעבור בוראו, אכילתו שתייתו שנתו ומעונתו הכל רק לצרכי עצמו ולטובתו, למה יקבל שכר על עבדו את עצמו ועל צרכיו, אם אין אלקים כל מזמתיו. לכן אינם נחשבים לו לחיים רק השעות שעסק בהם במצות אלקים חיים, השאר אשר חי עבור עצמו תאוותיו והנאותיו, אינם באות לו בחשבון. (עבודת תמיד)

וְהָיָה אִם שָׂכַח תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ (ח יט)

ספר הרה"ק האהלי יעקב מהוסיאטין זיע"א. בימים הנוראים של שנת תרי"א, השנה האחרונה לחיי הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א, היה הרבי חלש מאד ולא חש בטוב, החסידים התהלכו קדורנית בחצר הקדש אשר בסדיגורא לרגל חלשתו הגוברת של הרבי, שאף זה עתה מלאו לו חמשים וארבע שנים.

בשמחת תורה הופיע הרבי מרוז'ין מבעד לחלון ושאל את החסידים, "שמחת תורה היום, מדוע אינכם שמחים", ענוהו, "איך אפשר להיות בשמחה, אם הרבי אינו בשלמות הבריאות".

אמר להם הרבי, "כתוב פרשת עקב, והיה אם שכח תשכח את ה' אלקיך, והיה, לשון שמחה, אם שכח את השמחה, חלילה, אפשר להגיע לידי, 'תשכח את ה' אלקיך וגו'. הרבי צוה ללכת אל בית היין ולשתות על חשבונו בסכום גדול, כמובן שהם הוסיפו פהנה וכנהנה, אך ללא הועיל.

אחר שמחת תורה שאלו אם יוכלו למסר לרבי פתקאותיהם, אך הוא אמר להם, "לכו אל בני רבי שלום יוסף", הוא הרה"ק רבי שלום יוסף מסאדיגורא זיע"א בנו הגדול, "אני מבטיחכם פי ברכותיו יפעלו בברכותי". (רשפי קודש - רוז'ין)

עֲשֵׂה מִשְׁפָּט יְתוֹם וְאַלמָנָה וְאַהֲבֵה גֵר לְתֵת לוֹ חֶסֶם וְשִׂמְלָה (י יח)

שְׁנֵה ארצה ישב עשיר בחדרו של הרה"ק רבי דוד מטולנא זיע"א, משיצא מהחדר נכנס עני מרוד, וכעבר רגע פטרו הרבי.

רבי משוא פנים יש בדבר, שאל העני, "חס וחס וחס", השיב רבי דוד, "אתה מיד כשננסת ידעתי שעני אתה, עמו נאלצתי לשבת שעה ארצה, עד שנודע לי שאינו אלא עני ואביון כמוך". (חסידים מספרים)

וְהָיָה אִם שָׂמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֵי אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֲתֶם הַיּוֹם לֵאמֹר אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וְלִעֲבֹדוֹ כְּכֹל לְבַבְכֶם וּכְכֹל נַפְשְׁכֶם (יא יג)

בשהחלו לארגן את האוטובוסים במנהטון, שאלו את פי הרה"ק רבי יואל מסאטמר זיע"א האם עדיף להתפלל תפלת שחרית פותיקין, בטרם שנוסעים עם האוטובוס למחוז חפצם, או יותר טוב שיתפללו באוטובוס באמצע הדרך.

בעיני השואלים היה ברור שהרבי יורה להם שלא לישן כל כך הרבה, אלא ישכמו קום ויתפללו ורק אחר כך יצאו לדרך, אך לפליאתם הורה להם הרבי שיצאו לדרך, ויתפללו בעת הנסיעה באוטובוס.

משראה אותות תמה ופליאה על פני השואלים, אמר רבי יואל בחריפות, "מוטב שבעת הנסיעה תחשבו על התפלה, מאשר שבאמצע התפלה תחשבו על הנסיעה".

כעין זה אמר הרה"ק האהבת ישראל מוויז'ניץ זיע"א על המתפללים בחג השבועות באשמרת הבקר עם הנותיקין, "מנהג חסידים הוא ללכת לנוח מעט ורק לאחר מכן להתפלל, שכן מוטב ללכת לישן כדי להתפלל, מאשר להתפלל כדי ללכת לישון". (נועם סיה)

וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדָכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בַּיּוֹן עֵינֵיכֶם (יא יח)

ספר אב"ד חוג חתם סופר רבי יצחק שלמה אוגנר זצ"ל, בליל חג השבועות זמן מתן תורתנו אחרי התפלה, עת עמדתי אחורי כסאו של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א בעבר הקהל בסוף על פני הקדש, לברך ולהתברך בג' יום טוב' ולתת ולקבל ברכת שלום, ראיתי בעיני דבר פלא.

בתוך ההמון חלף יהודי שהושיט ידו לקבל שלום, ולתדהמתו החזיר רבי לו את

ידו פרוכה במטפחת, פזרכו בעת שנתן ידו לילדים שטרם מלאו להם שלוש עשרה שנה, כשהוא שואל את העומדים על גביו האם הלה כבר מניח תפלין.

השיב הגבאי ר' שלום פויגל, "בנדאי, הרי הוא כבר אדם מבוגר", הרבי פשט ידו בשנית לתן לו שלום, אף החזירה לאתרו, ושאל שוב "האם הוא כבר מניח תפלין". כך חזר הדבר על עצמו פעמים או שלוש עד שפנה היהודי לרבי ואמר, "השנה רכשתי זוג תפלין חדש".

הורה לו הרבי, "מיד לאחר צאת החג, מסר את התפלין לבדיקה, הלה מסר את התפלין לבדיקה, ומצאו שבמקום שם הוי"ה נכתב בתפלין "והוה". (רשומים בטמך)

וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְכֶם וּבְלִכְתְּכֶם בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּכֶם וּבְקוּמְכֶם (יא יט)

בשנתו האחרונה לחייו, חש הרה"ק רבי צבי הירש מרוז'ניק זיע"א בעיניו הקדושות עד שנחלשה ראיתו, משנודע לו כי בעיר גירעדהאז שבהונגריה יש רופא עינים ממחה, הוא יצא אליו כשהוא לוקח כמלוה את בנו הרה"ק השפע חיים זיע"א, אולי ימצא מזרז לעיניו הקדושות.

אחר בדיקה מדקדקת קבע הרופא שדוק מכסה את עיניו, עליו להמתין שנה שלמה עד שינתחו את העין, ואז יתרפא. נבהל רבי צבי הירש לשמע דברי הרופא, החזיר כסיד ואמר, "כיצד אפשרי הדבר, הכי לא יהא ביכלתי ללמד שנה תמימה".

הרופא הנכרי החל לנחמו בתנחומין של הבל, ספר פי גם לאחד השרים בממלכה להבדיל היתה אותה מחלה, והוא רפא אותה בשיטה זו, אף רבי צבי הירש סרב לשמע לדבריו, והם שבו לעירם לרוז'ניק.

בבית התבטא רבי צבי הירש באזני בנו השפע חיים, "אפלו יאמרו שעלי לשבת זמן רב בבית הסהר, אפלו במרתף טחוב וצר, אסכים לכך ובלבד שיתנו לי גמרא ללמד בה שם, אבל כיצד אוכל לשבת שנה תמימה כעור ולא אוכל לעסק בתורה, כך איני יכול לחיות כלל.

לאחר זמן משגברה מחלתו, יצא רבי צבי הירש בשנית עם השפע חיים לוינה עיר המלוכה שם דרש ברופאים מפרסמים, אך אז כבר היה מאחר מדי, הרופאים כבר התיאשו מרפואתו. (ישראל סבא ח"ה)

פרשת עקב

והסיר ה' ממך כל חולי

משרצה מחלת החולירע בעיר ראדזימין, עיר מגוריו של רבן של ישראל הרה"ק רבי יעקב אריה זיע"א, החלה מנוסה המונית מהעיר. מחלה מדבקת הייתה זו, ובקלות דילגה מאדם לאדם. אוי לו לאדם שנחלה במחלת החולירע הקשה והמסוכנת, ואוי לו לשכנו הבריא, שכן כמעט רגע והמחלה קופצת ועוברת אליו. העצה היחידה לאלו שהמחלה עדיין לא הגיעה אליהם הייתה למהר ולברוח ממקום הסכנה ככל אשר ישאו אותם רגליהם. מכל עבר נראו בני העיר, אנשים נשים וטף, מתניהם חגורים ומטלטליהם המעטים בידם, נסים מהעיר ומחפשים מקום מקלט עד יעבור זעם.

אומללים היו חולי החולירע ל"ע. רוב ככל נפגעי מחלה זו היו סובלים יסורים קשים ואיומים, עד שנשמתם הייתה עוזבת את גופם הדווי. לצערם ולסבלם של החולים לא היה גבול, שכן מחשש הידבקות איש לא הסכים לסעוד את החולים האומללים ולעזור להם בשעותיהם הקשות, עד שפעמים והחולים לא היו מתים מעצם המחלה הקשה כי אם מרעב או מצמא.

אחד המיוחד שנותר בעיר היה הרה"ק רבי יעקב אריה שלא אבה לנטוש את בני עירו. כקברניט מסור ודואג לא הסכים רבינו לעזוב את הספינה כל עוד ועדיין מצויים עליה אנשים. לא זו בלבד שרבינו עצמו לא עזב את ראדזימין אלא שעניו היו פקוחות על העיר כולה ובכל רוחו ונפשו ביקש לשמור עליה ככל הניתן.

כך לשם משל, אנשי החברא קדישא, אלו שעסקו בגמילות חסדים של אמת והביאו לקבורה את המתים במגיפה, התבקשו מאת רבינו להישאר בעיר ולהמשיך לעסוק במלאכת הקודש. היה בזה מהחידוש, שכן אם אצל החולים האנושים הייתה סכנה עצומה להתקרב אליהם, הרי שאצל המתים הייתה הסכנה גדולה פי כמה וכמה. האוויר של חדר הטהרה ובית הקברות היה נחשב כמורעל, חיידקי מוות ריחפו שם, ואנשי החברא קדישא שמו נפשם בכפם בכדי לעסוק עם המתים, לטהר אותם ולהביאם לקבורה. כמובן שגם אנשי החברא קדישא היו מעדיפים להימלט מהעיר כל עוד נפשם בם ולא לעסוק במלאכה מסוכנת זו, אלא שחזקה עליהם בקשתו של הרה"ק מראדזימין שלא יעשו כך.

אם באנשים כך, בנשים על אחת כמה

וכמה. נשים מצד טבעם רגישות יותר להסתכן במחלה זו, ונוהגות היו להיזהר ולהישמר מהמחלה עשרת מונים יותר מהגברים. ואכן, נשים רבות, ככל שהיה ביכולתם, נסו ונמלטו מהעיר יחד עם בני משפחתם. אמנם אשה אחת, הלוא היא זוגתו של המורה הוראה דראדזימין, רבי שלמה, נותרה בעיר, וזאת מפני התפקיד החשוב שהיה לה בחברא קדישא, להיות גומלת חסד של אמת עם הנשים.

הגיס של רבי שלמה מורה הוראה דראדזימין מתגורר היה בעיר ידאווע, ומשהגיעה השמועה אליו כי מגיפת החולירע משתוללת בראדזימין החל לדאוג מאוד לשלום משפחתו המורחבת, לשלום רבי שלמה, ובפרט לשלום גיסתו וילדיה הקטנים. לאחר לבטים מרובים הוא החליט לחרף את נפשו, להגיע לראדזימין לחלץ משם את רבי שלמה מורה הוראה ומשפחתו, ולהביאם אל עירו ידאווע.

עם הגיעו של הגיס לראדזימין הוברר לו כי מבצע החילוץ אינו פשוט כל כך: אין מדובר רק בהוצאת המשפחה מראדזימין אל מקום מבטחים, אלא יש כאן התמודדות עם אנשי העיר שעדיין נותרו בה, שלא יניחו לזוגתו של רבי שלמה לעזוב את העיר. היות והאשה החזיקה בתפקיד משמעותי ביותר בחברא קדישא, כשאין לה מישהו שיכולה להחליפה ולמלא את מקומה, הרי שאנשי העיר התנגדו בכל תוקף לעזיבתה את העיר.

מובן מאליו שרבי שלמה מורה הוראה וזוגתו לא היו מתחשבים בדעת המון העם, שהרי סכנה איומה מאיימת עליה, אלא שהם ידעו היטב כי זו גם דעתו של הרה"ק מראדזימין, ואם כי אמנם עדיין לא אמר להם ולא כלום על ההשאות בראדזימין, אך אין זאת אלא מפני שהכל סברו כי יש בדעתם להשאר בראדזימין, אולם אם הרבי ישמע שיש בדעתם לעזוב את העיר ולנסוע ליאדאווע, יש לשער שבוודאי לא יניח לכך ויניא אותם מתוכניהם.

החליט הגיס שהעצה היחידה האפשרית למשפחת רבי שלמה מורה הוראה היא לברוח בסתר ובחשאי, 'על בלי הגיד כי בורח הוא'. עליהם לארוז מעט מטלטלים דחופים בלבד, ובשעת בין הערביים ילך רבי שלמה מורה הוראה, כביכול לפי תומו, כשהטלית ותפילין בידו, אל מחוץ לעיר. שם ימתין בנקודה מסויימת, חבויה מעין רואה. לאחר מכן תתגב גם האשה יחד עם ילדיה וייצאו בסתר מהעיר, שם יפגשו עם אבי המשפחה ויחד יברחו אל ידאווע.

האשה החלה לארגן את התרמיל, מכניסה בתוכו בגדים נחוצים ומעט מאכלים כצידה לדרך, כשלתע נשמעות דפיקות על הדלת: היה זה שליחו של הרה"ק מראדזימין אשר הגיע לביתם והודיע כי הרבי קורא לה בדחיפות. האשה לא האמינה למשמע אוזניה והתפלאה מאוד האם ייתכן שהסוד הכמוס הגיע לאזניו של הרבי, אולם היא כמובן לא התמהמהה ותיכף הלכה אל בית הרבי לשמוע את אשר יש לו לומר לה.

כשהגיעה אל הרבי, נוכחה האשה לדעת כי אין נסתר מנגד עיניו של הרבי, והכל גלוי וידוע לפניו. הרבי לא האריך בדיבורים אלא אמר בקצרה: מה לכם לרוץ ולנסוע מהעיר? אם חוששים אתם מהמגיפה שבעיר, הרי אני מבטיח לכם שבזכות המצוה שאת עושה לא יארע שום דבר רע, לא לך ולא לילדיך. ועוד הוסיף ואמר: לי לא יאונה כל רע, כמו שלך לא יהיה כל רע!

צייתה האשה לדברי הרבי ובאמונת חכמים מובהקת נותרה בעיר יחד עם כל משפחתה, והמשיכה במלאכתה בחברא קדישא במסירות רבה, כשאכן זכתה והמגיפה לא פגעה בה כלל.

חלפו ימים רבים והנה זוגתו של רבי שלמה מורה הוראה חלתה במחלת הטיפוס הנוראה רח"ל והגיעה עד שערי מוות. היה זה ליל שבת כשרופאים בכירים הוזעקו אל מיטת האשה החולנית לנסות לעזור לה. אלא שהרופאים פכרו ידיהם בייאוש מוחלט והודו כי אין הם יודעים מה לעשות. דומה עליהם שכבר נגזרה הגזירה, וכל שעל המשפחה לעשות הוא להכין תכריכים עבור האשה החולנית שעתידה להאסף אל עמה בשעות הקרובות.

לשמע בשורת האיוב הנוראה התעשתה אחת הבנות במשפחה ורצה במהירות אל ביתו של הרה"ק מראדזימין כדי להזכיר את אמה לדבר ישועה ורחמים בתוך שאר חולי ישראל. היה זה כאמור ליל שבת קודש, והרה"ק מראדזימין היה ספון בחדרו הקדוש, עסוק בעבודת קדשו אשר איש לא יבוא בסודה. ומשהגיעה הבת וביקשה להכנס אל הרבי ולבקש רחמים, הודיע לה ר' הרשל משמש, אחד מנאמני ביתו של הרה"ק מראדזימין, כי דלתו של הרבי סגורה ונעולה, אין יוצא ואין בא.

לא התבלבלה הבת והחלה לצעוק בקולות רמים: רבי, רבי, הושיעני. בתו של רבי שלמה

אגוז מלך ולהביא לו. הוא בכבודו ובעצמו בקע את האגוז לשניים, הוציא מתוכו את הפרי, ונתן לי את שני חצאי הקליפה כדי שאביא אותם מיד אל בית החולנית. ור' הרשל משמש שולף מכיסו את שתי קליפות האגוז שנתן לו הרבי ומניחם על השולחן.

אחת הנשים לקחה את הקליפות ומיד הניחו אותם על שתי הרקות. אחרי כרבע שעה נראה שינוי בפניה של האשה והיא החלה להזיע. מיד כשנראה השינוי לטובה, עזבו כל הנוכחים את החדר והניחו את החולה יחד עם בני משפחתה. החולה התאוששה והבריאה לגמרי, ועוד הוסיפה לחיות אחרי המאורע עוד תשע עשרה שנה בבריאות מושלמת.

על הפסוק (דברים ז טו): **וְהִסִּיר ה' מִמֶּךָ כָּל חֲלֵי וְכָל מַדּוֹי מִצְרַיִם הָרְעִים אֲשֶׁר יִדְעַתְּ לֹא יִשְׁיִמּוּ בְךָ וּנְתַנֶּם בְּכָל שְׁנָאֶיךָ**, מפרש הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א, בספרו 'אגרא דכלה', לאחר שפתח ודקדק בלשון הפסוק 'הסיר' שפירושו, שהחללים יהיו ח"ו בנמצא אלא שהשי"ת יסירם, ואילו אחר כך אמר הפסוק 'לא ישימם בך' ומשמע שכלל לא ישימם.

אלא ביאר שיש חולאים רעים אשר הם מחלות מדבקות, ולא זו בלבד שיש סכנה של המחלה בקרבה של אדם לאדם, אלא שיש סכנה שהמחלה תקפוץ על האדם המְדַבֵּר עליה וחושב עליה, כגון נגעים, שקישור החכמה והדעת בהן מזיק, אלא שחובת האדם בעולמו היא ללמוד וללמד את כל דיני התורה, ואף הלכות נגעים בכלל זה, והן המה גופי הלכות אשר יצטרך האדם להעמיק בהן ולפלפל בהם. ויכול אדם לטעות ולחשוב חלילה כי לימוד הלכות נגעים יש בו סכנה, שהרי מצד הטבע זו מחלה מדבקת, לכן בא הפסוק ומבטיח שהגם שתצטרך לעסוק בזאת התורה, וסגולה היא בטבע לקפוץ על האדם, עם כל זאת, לא יבוא עליך נזק כלל, כי העוסק בתורה שכינה כנגדו (תמיד לב), ומתדבק בהשם הוי"ה.

וזוהו שאמר הכתוב 'הסיר הוי"ה ממך כל חולי וכל מדוי מצרים הרעים', אשר החללים הללו הם רעים לקפוץ על המתבונן, בהיותם מחלות מדבקות, ועל כן נקראו מחלות אלו בתואר 'רעים', והוא מלשון רְעוּת והתחברות. ועל כן כתיב 'מדוי' באות יו"ד, שהוא מורה על המחשבה כנודע (תיקו"ז מא), 'אשר ידעת', שהכרח הוא שתתבונן אותם בדעת שלך וללמוד התורה שבהם, ובטבע מתהוים על ידי התבוננות הדעת בהם, 'לא ישימם בך', והגם שיתהוו במציאות על ידי הדעת והמחשבה, לא ישימם בך, 'ונתנם בכל שונאיך'.

בבכיות קורעות לב. היא רעדה בכל גופה ופחדה ללכת בלילה אל בית הקברות, מקום שמעולם לא ביקרה בו, אולם לא היתה לה ברירה: יודעת הייתה שבזה תלויים חיי אמה.

בקושי רב הגיעה המשלחת אל בית הקברות, שם הצליחו למצוא את קברו של ר' בנימין חיים המנוח, סב המשפחה. תחילה אמרו כולם יחד מזמורי תהלים, ולאחר מכן פתח ר' שלמה משמש ואמר בפאתוס רב: שליח אני של מורינו ורבינו רבי יעקב אריה שליט"א, מפה ראדזימין, אשר ציוה אותנו להגיע לכאן ולומר לך כי אנו שליחי לבקש ממך שתשתדל בעולמות העליונים לעשות טובה לנכדתך, אשת רבי שלמה מורה הוראה, שתחזור לאיתנה בבריות גופא ונהורא מעליא, ותוכל לגדל את ילדיה לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

הד עמום שחזר ממאות המצבות ליווה את הדברים ולאחריה פרצה הנערה שוב בבכי רב. בקושי רב עצרה הנערה כוח לחזור לביתה, והיא השתרכה אחרי המשלחת כשבליבה היא מאמינה שבוודאי השליחות ששלח הרבי אל זקנה תתקבל על ידו והוא יפעל ישועה לנכדתו, אמה היקרה, בשמי מרומים.

שוד ושבר קידם את פני הנערה בשובה לביתה. היא מצאה את אמה שוכבת על המיטה במצב גרוע יותר מכפי שהיה קודם לכתה אל הרבי. הבית כבר היה מלא באנשים ובקרובי משפחה שבאו אל בית החולה האנושה כדי להיות שם בעת יציאת נשמתה.

ולפתע, עדיין לא עברה חצי שעה מאז הביקור המסתורי בבית הקברות, ור' הרשל משמש הגיע במרוצה אל בית החולה, כולו מתנשם ומתנשף. הוא מפלס את דרכו אל מרכז החדר והוא פותח ואומר בהתרגשות עצומה: אני מגיע עכשיו מחדרו של רבינו הקדוש. היה זה לאחר שעמיתי וידידי ר' שלמה משמש חזר מבית הקברות והודיע כי הוא קיים את שליחותו, נשארתי אני על משמרת, ולפתע רואה אני את הרבי מתנמנם ונרדם. פניו של הרבי זהרו באש קודש, ונראה היה עליו כי הוא בהתפשטות הגשמיות.

לאחר כמה דקות ננער הרבי ואמר בזה הלשון: כמה גדול כוחו של חלום! הנה זה עכשיו היה אצלי ר' בנימין חיים, הסבא של האשה החולנית, ואמר לי סגולה לרפואה עבורה: יקחו אגוז מלך, יבקעו אותו לשניים, יוציאו מתוך האגוז את תוכו, ואת שני חצאי הקליפות ישימו על שני צידי הצדעיים של האשה החולנית, וכך היא תתחיל להזיע ורפואתה תהא קרובה לבוא.

עם סיום דבריו אלו, המשיך ר' הרשל משמש וסיפר, הורה לי הרבי להוציא מהמגירה

מורה הוראה אנכי, והנה אמי חולה מסוכנת מאד. רבי, בקשו רחמים עליה! וכך עמדה הבת וזעקה בקולות נוראים שהגיעו עד לאזניו של הרבי.

פתח הרבי את הדלת ואמר: הניחו לבתו של 'שלמה שלי' להכנס לחדרי! נכנסה הבת הבוכיה, והרבי שאלה: מפני מה את צועקת כל כך? נענתה הבת וסיפרה כי אמה, גומלת חסדים של אמת בחברא קדישא של ראדזימין, חלתה לאחרונה במחלת הטיפוס הקשה, ועתה הורע מצבה והרופאים שהוזעקו קבעו כי מצבה אנוש. ותוך כדי דיבורה, הבת החלה שוב לילל: רבי, רבי, אפילו חרב חדה מונחת על צווארה של אמי אין אנו מתייאשים מן הרחמים! רבי, רבי, תקרעו שערי שמיים לרפואת אמנו הצדקת!

והרבי, בפליאה, שואל: וכי אלוקים אני, שאת באה אלי לבקשני שאימך תחיה?! עליכם לצוות לומר ספר תהילים ולבקש ישועה עבורה!

אדהכי והכי המשיך הרבי ואמר: רוצי אל ה'גוטן ארט' [=מקום טוב, כינוי לבית הקברות]... נזדעקה הבת בתדהמה גדולה: רבי קדוש, הרי ליל שבת עכשיו! האם הרבי מורה לי ללכת עכשיו אל הבית קברות? אל המקום שמעולם אפילו לא ביקרתי בו?! ועוד בחושך ובאפילה?! ועוד בשבת קודש?!

הרה"ק מראדזימין לא ענה לה אלא מיד פנה אל המשמש השני, ר' שלמה, שגם הוא היה נוכח באותו מעמד וציווה עליו: חושה מהר ואל תתמהמה, אסוף מנין יהודים ולך יחד עם הנערה אל בית הקברות, אל מקום מנוחתו של הסבא שלה, ר' בנימין חיים המנוח, ואמור לו, כי אני הוא זה אשר שלחתיך לבקש ממנו שישתדל בעולמות העליונים לעשות טובה לנכדתו שתחזור לאיתנה ותבריא אולם.

יצא ר' שלמה משמש אל בית המדרש של הרבי, שהיה סמוך לביתו נאוה קודש, וביקש מעשרה חסידים שיבואו יחד עימו אל בית הקברות כדי לומר תהלים ולקיים את שליחותו של הרבי. תחילה לא הבינו החסידים את אשר מבקש מהם ר' שלמה משמש: היעלה על הדעת ללכת בשעת לילה מאוחרת אל בית הקברות?! מה עוד שליל שבת עתה, ומה ליהודי לחפש בבית הקברות החשוך והקדורני?! אלא שעד מהרה הבינו כולם שזו בקשה מפורשת של הרבי, והם קמו ממקומם ויצאו אל עבר בית הקברות.

הייתה זו תהלוכה מוזרה ביותר: עשרה חסידים לבושי שיראין, קפוטות שחורות וספודיקים גבוהים, צועדים בחשכת הלילה אל עבר בית הקברות, כשמאחוריהם מהלכת בתו של רבי שלמה מורה הוראה והיא בוכה

מליץ יקדין והדושים נפלאים מלוקט מדברות קדשו ותורתו של רבו דוד חי אבהצרה שליט"א

מִי־הָרֵא חֹדֶתָא

חֹדֶתָא דְאֹדֵייתָא יְסוּד הַדָּשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

בברכת המזון פועל האדם להמשיך השפעות מכל העולמות העליונים

במצוה, הלא על כל ברכה מברך בנפרד. אלא, שאמרו בתיקוני הזוהר (תקון ל' כה): 'אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא, שבכל מצוה יש לצרף יראה ואהבה, ועל כן מברכים 'במצוותיו' כי לכל מצוה נלווים גם יראה ואהבה.

תיקנו לומר קודם ברכת המזון אברכה את ככל עת לעורר את האדם ליראה ואהבה

בהקדמה זו נבין שתיקנו לומר קודם ברכת המזון פסוק 'אברכה את ה' בכל עת', להזכיר לאדם בבואו לקיים מצוה רבה כזו שישכיל כי בברכות שמוציא מפיו תלויים כל העולמות, שזה עיקר גדול ויסודי בעבודתו יתברך, שהאדם יכול דיבורו לחבר את כל העולמות העליונים, והוא הדבר הנרמז בראשי התיבות 'אברכה את ה' בכל עת' - אבי"ע, כי כשאדם יודע עד כמה כל העולמות תלויים במעשיו ובמוצא פיו מתמלא יראה גדולה עד מאוד, נמצא אפוא כי בפסוק זה נכללת היראה - הדחילו הנדרשת כדי להעלות מצותו למעלה.

ומאידך, כאשר אדם יודע עד היכן מעשיו מגיעים, מתמלא לבו בשמחה עצומה על שזוכה לכך, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה 'עבדו את ה' בשמחה' - ראשי תיבות 'אבי"ע', כי כשאדם יודע שכלל עולמות אבי"ע תלויים בעבודתו, עובד הוא את ה' באהבה רבה עד כלות הנפש ובשמחה גדולה ועצומה.

וזה עיקר עבודתו של דוד מלך ישראל ע"ה לפעול במעשיו המשכת שפע העולמות העליונים לעולם העשייה שהיא מידת המלכות, ורמוז הדבר בשמו כי 'מלכות שמים' גימטריא 'דויד' במילוי י' (מחשוף הלבן לך לך ד"ה ומלכי), שכל ימיו עסק בזה והיא מידתו. ועל כן הוא שאמר 'אברכה את ה' בכל עת', וכן 'עבדו את ה' בשמחה', שבראשי תיבותיהם 'אבי"ע' רמוזים תכלית עבודתו.

ולכן תיקנו עוד לומר 'זה השולחן אשר לפני ה' ולכוון באמירת 'זה השולחן אשר' שהם סופי תיבות נה"ר. והוא אשר דיברנו, שבברכת המזון פועל האדם להמשיך השפעות מכל העולמות העליונים, שעל זה רומז נה"ר שהוא סוד ההשפעות הנמשכות משמים לכל העולמות (זוהר בראשית כו. ועוד). וכשיודע זאת מתמלא יראה ואהבה.

היום אתם מתדבקים בהקדוש ברוך הוא ו'חיים כולכם היום'.

ועל זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים לד ב) 'אברכה את ה' בכל עת תמיד תהילתו בפני, דהיינו על ידי ש'אברכה את ה' בכל עת', על ידי זה נמצא תמיד 'תהילתו בפני' דהיינו כל היום הרי אני מתדבק בו. והוסיף עוד, כי בתיבות 'את ה' בכל עת' נרמז ראשי תיבות 'אבי"ע' שהם ד' העולמות 'אצילות ב'יראה י'צירה ע'שיה', שעל ידי הברכות מתייחדים כל העולמות.

יראה ואהבה - ההכנה למצוה

ההכנה הנדרשת קודם עשיית המצוות, היא כפי שאמר בעל אור לשמים מאפסא ע"ה בשם הרב הגדול רבי שמעון אודרברגר ע"ה שלפיכך אומרים קודם עשיית מצוה 'אשר קדשנו במצוותיו', והקשה, הוי ליה למימר 'אשר קדשנו

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ (ח י). דרש מו"ר זקני האביר יעקב ע"ה בספרו שערי תשובה (אות י"ט) במה שאמרה תורה (לעיל ד ד) 'אתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום', דההתדבקות הזה הוא על ידי הברכות, שהברכות שייכים בכל עת, ועל ידי כן נמצאים ישראל מתדבקים בכל היום בהקדוש ברוך הוא, בין בזמן התפילה, בין בעסק התורה, בין בשעה שאינה זמן התפילה, בין בשעה שאין עוסקים בתורה, שהרי הברכות מצויים בכל היום, נמצא על ידי הברכות מתדבקים ישראל בהקדוש ברוך הוא כל היום, וזהו 'אתם הדבקים בה' אלקיכם'. ואמר להם, במה אתם מתדבקים בהקדוש ברוך הוא, הוא על ידי הברכות, וזהו 'חיים כולכם היום', 'חיים כלכם היום' גימטריא 'זה ברכה', דהיינו על ידי הברכות שאתם מברכים כל

מִילְתָּא דְפַרְלִיָאָה

סגולת ומעלת המברך ברכת המזון בשמחה

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ (ח י).

מי פתי לא יתמלא שמחה וחדוה בעת שזוכה לברך ברכת המזון, ואין צורך לומר שברכת המזון שלו תהיה ככוונת הלב ביראה ואהבה, שכן יודע ומאמין מה רבה השפעתה בכל העולמות. ומלבד שזוכה לחבר את כל העולמות, כשיברך בשמחה נוסף עליו מעלה שמחבר את כל העולמות ביתר שאת, שכן 'עבדו את ה' בשמחה' ראשי תיבות אבי"ע.

זוהר (ויקהל ריח). הפליגו בשבחו של המברך בשמחה, וכך אמרו שם: מאן דמברך לקודשא בריך הוא מגו שבעא בעי לכוונא לביה ולשווא רעותיה בחדוה ולא ישתכח עציב אלא דיברך בחדוה ברזא דא וכו', וכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא טבא הכי יתבין ליה בחדוה ובעינא טבא, ובגין כך לא ישתכח עציב כלל אלא בחדוה. ובזוהר חדש (רות מח): אמרו: ומאן דמברך ברכת המזון חדי לעילא וחדי לתתא, ואצטריך לברך בחדוה וברעותא דלבא בגין למחדי מדת הטוב דכתיב (רות ג ז) 'ויאכל בועז וישת וייטב לבו'.

ובכתיב הא"י ז"ל (שער המצוות עקב) מבואר: צריך שתדע כי אף על פי שנתבאר לעיל שבתוך הסעודה אם הוא בחול יתעצב אל לבו על החרבן כנ"ל בשם הזוהר, אמנם בברכת המזון אדרבא צריך להראות שמחה יתירה בלבו וכמו שאמרו בזוהר תרומה (ראה ויקהל ריח). על בועז 'ויאכל וישת וייטב אל לבו' דברין על מזוניה בשמחה ובטוב לבב. וע"י מה שאנו מכוונים באכילתנו אנו ממשיכין לה השפע ומזון, וממה שאנו ממשיכין לה היא מחלקת אחר כך ונותנת מזון ואכילה אלינו, ולכן צריך לברך ברכת המזון בעין טובה בשמחה יתירה להראות לפנינו כנדיבים בעין טובה ולא כצרי עין, ואז גם היא נותנת לנו מזונותינו בשמחה ובעין הטוב.

גודל מעלת יראת שמים

יראת שמים היא עיקר האדם

ואל יעלה אדם בדעתו שיראת שמים היא רק מעלה באדם, וגם מי שאין בו יראת שמים הוא בגדר אדם אלא שחסרה לשלמותו מעלה מן המעלות, כי כן כתוב כתוב (קהלת יב ג) 'את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם', ופירש רבי אלחנן בונם וסרמן ע"ה הי"ד, ש'זה כל האדם' ממש, ואם אין בו יראת שמים אינו בגדר אדם כלל. וכל מדרגת האדם תלויה במידת יראת שמים אשר בקרבו, אם מעט ואם הרבה, ואם יש בו יראת שמים מרובה הוא אדם גדול, ואם יש בו מעט יראת שמים הוא אדם קטן, ואם אין בו כלום אינו אדם כלל, רק בעל חיים בתמונת אדם.

יראה רק מה' יתברך לבדו

והנה המצוות התלויות בלב האדם עיקרן שתיים, האהבה והיראה, והצטוינו לעבוד את ה' בשתייהן, לאהוב אותו וליראה מפניו. אכן בעוד שבענין האהבה יכול האדם לאהוב הרבה דברים ואין אהבה אחת גורעת מחבירתה, כמו שהצטוינו לאהוב את ה' וגם לאהוב את בני ישראל ואת הגרים, אבל היראה צריכה להיות מיוחדת רק לה' יתברך, כי היראה האמורה היא שיתירא מה' שביכולתו להרע ולהיטיב, ובלעדי רצונו יתברך אין ביכולת שום נברא להרע לו, ולכן אין להתיירא מאף נברא זולתו. ועל פי זה יובנו דברי הגמרא (פסחים כב.), שמעון העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה, וכשהגיע ל'את ה' אלקיך תירא' (לעיל ו ג) פירש לו מלדרוש, כי לא היה לו מה לרבות שיש להתיירא ממנו כמו מלפני ה'. ולכאורה קשה מה דרש מהפסוק (שם פסוק ה) 'ואהבת את ה' אלקיך' הקודם ל'את ה' אלקיך תירא', ומדוע לא פירש כשהגיע ל'ואהבת'. אלא הפירוש הוא כנ"ל, שהאהבה יכולה להיות לכמה דברים, ואפשר לרבות אהבה לתלמידי חכמים בכלל אהבת ה', אבל בענין היראה אין להתיירא אלא מלפניו יתברך כי אין מי שיכול להרע או להיטיב בלעדיו, עד שבא רבי עקיבא ולימד לרבות גם יראת תלמידי חכמים, כי מתוך יראת ה' הוא נשמע להם לקבל עליו יראת ה' ומצוותיו.

זוטרתא גם אצל בני דורו הדבקים בו. וזה שנאמר בו (שמות לד ל) 'ויראו מגשת אליו', 'ויראו' שהגיעו ישראל לידי מדריגה זו של יראת ה', 'מגשת אליו' מקירבתם אל משה רבינו שכל מהותו יראת ה'.

כוחו של משה רבינו בכל תלמידי חכמים

וכן הוא בכל הדורות ניתן הכוח הזה לתלמידי חכמים צדיקים, ולפיכך מצוה ליראה מתלמידי חכמים ולבוא מכוח זה ליראת שמים, כמו שדרשו (פסחים כב:) 'את ה' אלקיך תירא' לרבות תלמידי חכמים, כי הם באים מכוחו של משה רבינו, כמו שכתוב (להלן יח טו) 'נביא מקרבך מאחיך יקים לך כמוני', הרי שבכל דור ישנם צדיקים שהם בבחינת משה רבינו, והם קרואים על שמו כמו שאמרו (שבת קא:) 'משה שפיר קאמרת', ועל ידי היראה מתלמידי חכמים הבאים מכוחו של משה זוכים הכל ליראת שמים. כי מכוח הצדיקים יכולים כל הדבקים בהם לזכות גם כן אל היראה, והצדיק הירא שמים נעשה כמין אוצר של יראת שמים והכל יראים ממנו, והקרובים אל הצדיקים יראי ה' נופלת עליהם יראה מכוח יראתם של הצדיקים.

כן כלל ישראל היראים מלפני ה' משפיעים יראת שמים בכל אומות העולם, כמו שכתוב 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', וזהו שנקראו בני ישראל אוצרו של הקב"ה, והרי אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים (ברכות לג:), אלא בני ישראל שהם סגולתו ואוצרו של הקב"ה הם בבחינת אוצר של יראת שמים, ויראתם נופלת על כל העמים ומכוחם נשפע יראת שמים על העולם. ועל פי זה יובן מה שאמר יוסף לאחיו (בראשית ל ב) 'אל תיראו כי התחת אלקים אני', ותרגם אונקלוס 'ארי דחלא דה' אנא', ופירוש הדברים שאין לכם להתיירא ממני כי אין בדעתי להרע לכם, והיראה שאתם מרגישים עתה היא מחמת שאני ירא שמים, ויראת שמים שלי משפיעה יראה גם עליכם.

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך (יב). יראת שמים היא מידה יקרה שלא בניקל זוכים לה, וכמו שתמהו חז"ל (ברכות לג:) יראת שמים מילתא זוטרתא היא, ופשוטי בני אדם זוכים לכך בעיקר בשבת קודש, כמו שדרשו בתיקוני זוהר (תקון כ"ג סט.) 'בראשית' אותיות 'ירא שבת'.

משה רבינו מיוחד במדת היראה

אכן משה רבינו ע"ה זכה בתמידות למידת היראה בשלימות, כפי שאמרו שם בגמרא לגבי משה מילתא זוטרתא היא, כי הוא היה מיוחד במידת היראה, וכל לידתו היתה בזכות יראת שמים שהיתה לאימו במצרים, כמו שכתוב (שמות א כא) 'ויהי כי יראו המילדות את האלקים ויעש להם בתים', והם בתי כהונה ולויה שיצאו ממנה, וכיון שנולד משה רבינו בזכות יראת שמים של אמו לכן היה מופלג ביראת שמים. כיון שיראת ה' קודמת לאהבתו, כדאיתא בזוהר (ויקהל רטז.) שאהבת ה' שורה באדם לאחר שקנה את מידת היראה, לפיכך אחרי שזכה משה רבינו ליראת שמים זכה אחריו אהרן הכהן להיות מיוחד באהבת ה', וגם אמרו (אבות פ"א מ"ב) שהיה אוהב שלום ורודף שלום, והיה מרבה אהבה בעולם. ולא משה רבינו לבדו, אלא כן הוא דרך הצדיקים שהם שלמים במדת היראה, כמו שנאמר אצל יצחק אבינו ע"ה (בראשית כו כח) 'ראו ראינו כי היה ה' עמך', לשון יראה. וכן אמר יוסף הצדיק ע"ה (שם מב יח) 'את האלקים אני ירא'. וכן אמר גם דוד המלך ע"ה (תהלים לד יב) 'לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם'.

משה רבינו השפיע יראה על בני ישראל

מכוחו של משה רבינו ע"ה זכו כלל ישראל למידת היראה, וכמו שפירש הבעל שם טוב ע"ה את דברי הגמרא 'לגבי משה מילתא זוטרתא', שמכוחו של משה רבינו היתה היראה מילתא

בחירה - בכח ההתעוררות משמים

שתהא ממתין ומצפה לשמוע דבר ה' אז בודאי 'ושמעת' הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום אתערותא דבת קול. כי הרוצה לשקול בפלס רגליו ולבקש דרך ה' ויהיה עומד ומצפה מתי יהיה לו התעוררות דבר ה', אז בודאי ישמע הבת קול שהם הרהורי תשובה.

בזה יתבאר היטב מה שהיה רגיל לומר הרה"ק **מקוצק ע"ה**, 'והיו הדברים האלה וגו' על לבבך' (לעיל ו' ו'), שאף אם לא נכנסים דברים אלו בליבו עתה, ישים אותם על ליבו וכשיגיע שעת הכושר יכנסו לליבו. כי כשאדם שם הדברים על ליבו, ומשתוקק שיימצאו מסילות להיכנס לליבו, זוכה ושומע הכרוז המעורר את האדם לתשובה, ובכוחו יכנסו הדברים ללב.

והן הם דברי הבעל שם טוב ע"ה בפסוק (שם ל' ד) 'אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך', שגם בהיות האדם מצוי במדרגה נמוכה ומרוחק מהקדושה, אך אם בכל זאת יש מעט כוונה טובה ונכונה 'בקצה השמים', בכח מחשבה זו 'יקבצך ה' אלקיך' כי מחשבה זו תעורר שמיעת הכרוז ומתוך זה 'יקבצך'.

אין לך אדם שאין לו שעה שיעורוהו משמים

כלל הדברים, על האדם לדעת כי הכל בידי שמים ואף הבחירה, והבחירה את שביד האדם היא להבין ולהשריש את זה בקרבו כי כל מצוה שעושה או תורה שלומד או תפילה שמתפלל בכוונה, וכל התקרבות שיש לו ע"י תשובה ומעשים טובים, הרי שכך הכריזו עליו מן השמים. וכאשר יודע ומאמין בזה בלב שלם, תבער בו ההשתוקקות לשמוע דבר ה', ואז מתקיים בו 'אין לך אדם שאין לו שעה' (אבות פ"ד מ"ג) וכמו שביאר צדיקים שהכוונה שאין אדם שאין לו את אותה השעה שבה שומע את הבת קול משמים, ואם ישכיל לנצל זאת ולהכין בפנימיות ליבו מקום וכלי קיבול לדבר ה', ישמע עוד ועוד ללא שיעור וגבול, ואשריו שזוכה לכך ואשרי חלקו בזה ובבא.

שבכל יום בת קול יוצאת ואומרת 'שובו בנים שובבים'. והקשה, לשם מה יוצאת הבת קול, הרי מעולם לא נודע על אדם ששמע בת קול זו, אם כן מה תועלת יש ביציאתה בכל יום.

רק שהרהורי התשובה שיש ליהודי בכל יום, הם מכח הבת קול היוצאת, ואף שלא שומעים אותה באוזניים הגשמיות בכל זאת היא נשמעת לליבות בני אדם, כי הבת קול והכרוז הם בעולם המחשבה, ושם 'אין אומר ואין דברים' (תהלים יט ד), רק הלב יכול להרגיש זאת, ומזה מתעורר האדם לתשובה.

כשישכיל ששומע הבת קול יוסף עוד לשמוע מה רצון ה'

ואין לדבר סוף, כי באמצעות איתערותא דלעילא שבאה עם הכרוז המכריז 'שובו בנים', מתעורר האדם לעבוד את ה', וכפי מה שמתעורר זוכה לשמוע עוד יותר את הכרוז, וחוזר חלילה, כפי מה שמתעורר ושואף ומשתוקק לעוד רוחניות, מעורר ע"י זה איתערותא דלעילא להשפיע עליו עוד שפע קודש. וכמו שכתב התולדות **יעקב יוסף** (שם), כי אם יטה אוזן לשמוע קול הקריאה והכרוז, אפשר לכל אדם שישמע, והיינו במחשבה. אמנם אם הוא בר דעת להבין שזהו המחשבה הוא קול הכרוז, והבת קול ממנו יתברך בעצמו על ידי התפשטותו בעולמות עד שמגיע למחשבת אדם זה, ויטה אזן לשמוע כלמודים לשמוע ולעשות, אזי יוסף ה' דבר עמו איך יתנהג בדרכי ה', כמו שכתוב (תהלים כה ח) 'טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך'.

כשמשתוקק לשמוע דבר ה' יזכה לשמיעת הבת קול

הוסיף על זה הרה"ק **בעל דגל מחנה אפרים ע"ה** (ראה ד"ה שמור) הוא שאמרה תורה (להלן יב כח) 'שמור ושמעת', 'שמור' לשון המתנה, היינו

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹקֶיךָ שְׂאֵל מֵעַמֶּךָ כִּי אִם לִירְאָהּ וּגּו' (י' ב). דרשו חז"ל (ברכות לג): 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', ופירש רש"י: כל הבא על האדם ביד הקדוש ברוך הוא הוא וכו', אבל צדיק ורשע אינו בא על ידי שמים, את זו מסר בידו של אדם, ונתן לפניו שתי דרכים, והוא יבחר לו יראת שמים. ועל כך כתב הרמב"ם ע"ה (תשובה פ"ה ה"א): רשות לכל אדם נתונה, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו.

ביד האדם להאמין שאף הבחירה בידי שמים

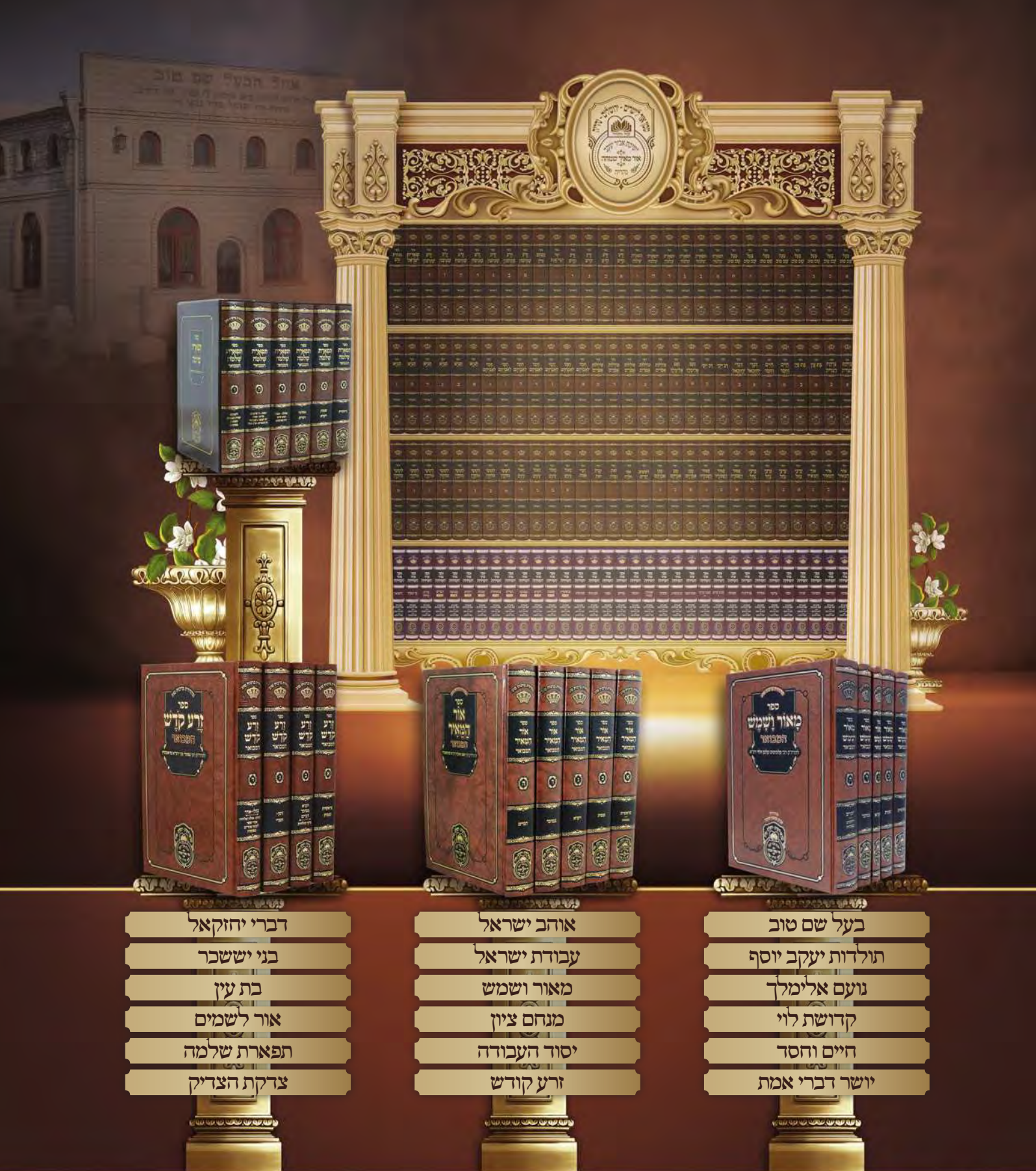
בעניין הבחירה האריכו בספרים הקדושים לבאר ולהעמיק מה הוא הדבר שבידו של האדם, וכפי שכתב האור לשמים ע"ה (פתיחה) שהראשונים העמיקו לשאול על מה דאיתא שהבחירה ביד האדם, הלא גם הבחירה נתונה מאת הקב"ה. ופירש, שהבחירה היא שידוע שגם הבחירה היא מאת הקב"ה. כלומר, אין דבר הנעשה בעולם מבלי רצון ה', אך ביד האדם נתונה הבחירה להשריש בקרבו כי הכל הוא רצון ה' וגם הבחירה בטוב היא אך ורק מכח הבורא שנותן רצון זה לאדם, וכאשר אדם משריש זאת בליבו זוכה שמן השמיים אכן יתנו לו את הבחירה בדרך הטובה.

התעוררות האדם מכח הבת קול היוצאת בכל יום

אם נתבונן נוכל לראות בטוב ה' שכל הרצון והבחירה של האדם ברוחניות מגיע אך ורק מכח ההתעוררות השמימית שמעוררת אותו לעבוד את ה' ולחפוץ בטוב, כפי שידוע מה שפירש הבעל שם טוב ע"ה (תולדות יעקב יוסף ויקרא ד"ה בפסוק ויקרא, צו ד"ה והמפנה) בדברי רבי יהושע בן לוי באבות (פ"ו מ"ב): בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. וכן מה שאמרו בזוהר (נשא ככו.):

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לנצל ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל עיצוב ועימוד: שוקי קנר

דברי יהוקאל
בני יששכר
בת עין
אור לשמים
תפארת שלמה
צדקת הצדיק

אוהב ישראל
עבודת ישראל
מאור ושמש
מנחם ציון
יסוד העבודה
זרע קודש

בעל שם טוב
תולדות יעקב יוסף
נועם אלימלך
קדושת לוי
חיים וחסד
יושר דברי אמת

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

☎ להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 ודגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com